

Halil Džubran

Prorok

The Prophet, Kahlil Gibran, Heinemann, London, 1974.

Izdavač Grafički zavod Hrvatske

Izdavačka djelatnost Zagreb, Frankopanska 26

Prijevod i pogovor Marko Grčić

GZH 1985.

Četvrto popravljeno i dopunjeno izdanje

Almustafa, izabrani i ljubljani, koji bijaše osvit vlastitoga dana, dvanaest godina u gradu Orfaleseu čekaše brod koji je trebalo da se vrati i da ga odnese natrag na rodni mu otok.

I dvanaeste godine, sedmoga dana *jelula*, mjeseca žetve, on se uspne na brijeg izvan gradskih zidina i pogleda na more; i spazi svoj brod gdje plovi kroz maglu.

Tada se dveri njegova srca naglo otvoriše, i njegova radost poletje daleko nad more. On sklopi oči i pomoli se u tišini duše.

Ali, kad siđe s brijega, obuze ga tuga, i pomisli u srcu:

Kako da odem u miru i bez žalosti?

Ne, čak ni bez rane u duhu neću napustiti ovaj grad.

Dugi bijahu dani bola koje provedoh među njegovim zidinama, i duge bijahu samotničke noći; a tko se može rastati sa svojim bolom i sa svojom samoćom bez žaljenja?

Previše sam čestica duha razasuo po ovim ulicama, i odveć je djece moje čežnje što idu gola među ovim brdima, i ne mogu otići od njih bez tegobe i bola.

Ne svlačim ja danas odjeću nego kožu odirem vlastitim rukama.

Niti misao ja ostavljam za sobom nego srce očvrslilo od gladi i žeđi.

Ipak, ne mogu više oklijevati.

More, koje sve zove k sebi, zove i mene, i moram zaploviti.

Jer ostati, iako sati teku u noći, znači smrznuti se, a ledac se prometnuti, ukalupiti se.

Rado bih ponio sve što je ovdje. Ali kako ću?

Glas ne može ponijeti jezika ni usana što mu krila dadoše. Sam mora nebo tražiti.

A sam, i bez gnijezda svoga, orao će sunce preletjeti.

I kad stiže na podnožje brijega, opet se okrenu moru, i ugleda brod gdje se primiče luci, a na pramcu mornare, zemljake svoje.

A duša mu zavapi za njima, i on reče:

Sinovi drevne moje majke, koji jašete na plimama,

Koliko li ste samo brodili u mojim snima! I sad uploviste u moju budnost, koja je moj dublji san.

Spreman sam poći, i moja živa želja, pripravnih jedara, čeka vjetar.

Samo ću još jednom udahnuti ovaj mirni zrak, samo ću još jednom zaljubljeni pogled baciti unatrag,

I onda ću stati među vas, pomorac među pomorce.
A ti, golemo more, usnula mati,
Koja si jedini smiraj i sloboda rijeci i potoku,
Samo će još jednom potok zaviti, samo će još jednom zažuboriti na
ovoj čistini,
A onda ću ti doći, kao beskrajna kap beskrajnom oceanu.

I dok je išao, ugleda izdaleka muškarce i žene gdje napuštaju polja i
vinograde i hite gradskim dverima.

I začu njihove glasove gdje zazivlju njegovo ime, i gdje se dovikuju
od jedne do druge njive, govoreći jedni drugima da dolazi njegov brod.

A on reče u sebi:

Hoće li dan rastanka biti i dan sastanka?

I hoće li se reći da moja večer bijaše uistinu moja zora?

I što ću dati onome tko ostavi plug u pola brazde, ili onom tko
zustavi kolo tijeska?

Hoće li srce moje postati voćka otežala od ploda koji mogu skupiti i
dati im?

I hoće li moje čežnje poteći poput vrela da mogu naliti njihove
krčage?

Jesam li ja harfa koju ruka Svemogućega može dotaći, ili frula da
dah njegov može proći kroza me?

Tragalac sam za tišinom, i kakvo sam blago našao u tišini da bih ga
mogao razdati s povjerenjem?

Ako je ovo dan moje jematve, u kakve sam njive sjeme usijao i u
kakvim dolima zaboravljenim?

Ako je ovo odista dan kad podižem svoju svjetiljku, nije moj plamen koji će u njoj planuti,

Prazan i mračan dići ću svjetiljku,

A čuvar noći napunit će je uljem, i on će je, također, upaliti.

To on riječima kaza. Ali je mnogošta u srcu njegovu ostalo neizrečeno. Jer, on sam ne mogaše izreći svoju dublju tajnu.

A kad uđe u grad, sav mu narod pođe u susret, i oni ga zazivahu kao da u jedan glas govore.

A stariji u gradu istupiše i rekoše:

Ne odlazi još od nas.

Bio si podne u našem sumraku, a mladost tvoja davaše nam snove da ih sanjamo.

Ti nisi tuđinac među nama, ni gost, nego sin naš i naš pravi ljubljani.

Neka već ne pate naše oči gledajući za tvojim licem.

A svećenici i svećenice rekoše mu:

Neka nas sad ne razdvoje valovi morski, i neka godine koje provede među nama postanu uspomena.

Među nama si išao kao duh, i sjena tvoja bila je svjetlost na našim licima.

Mnogo smo te ljubili. Ali, neizreciva bijaše naša ljubav, i koprenama bijaše zastrta.

A sada glasno za tobom vapije i stat će preda te otkrivena.

I oduvijek je bilo da ljubav ne zna dubine svoje dok ne dođe čas rastanka.

I drugi dolazahu usrdno ga moleći. Ali im on ništa ne odvrati. Samo pognu glavu; a oni koji stajahu bliže ugledaše mu suze gdje se liju na grudi.

I on i narod krenuše k velikom trgu pred hramom.

A iz svetišta iziđe žena kojoj ime bijaše Almitra. A bila je vidovita.

I on gledaše u nju sa sve većom nježnošću, jer ga je ona prva potražila i povjerovala mu još dok je bio samo jedan dan u gradu.

I ona ga pozdravi govoreći:

Proroče Božji, koji tragaš za krajnjim, dugo si tražio udaljenosti svojega broda.

A sad je tvoj brod doplovio, i ti svakako moraš ići.

Duboka je tvoja žudnja za zemljom tvojih uspomena i za boravištem tvojih viših čežnja, a naša te ljubav neće sputavati ni naše potrebe zadržavati.

Nego te molimo da nam sada, kad nas ostavljaš, progovoriš i da nam dadeš od svoje istine.

A mi ćemo je prenijeti svojoj djeci, a ona svojoj djeci, i tako se neće zatrti.

U svojoj si samoći bdio s našim danima, i u svojoj si budnosti slušao naš plač i smijeh dok smo spavali.

Sada nas, dakle, razotkrij pred nama samima, i reci nam sve što ti se pokazalo od onoga što je između rođenja i smrti.

A on odgovori:

Orfaležani, o čemu ja mogu govoriti osim o onome što se i sad miče u vašim dušama?

Tada reče Almitra: Govori nam **o Ljubavi**.

A on podiže glavu i pogleda na ljude, i muk zavlada među njima. I snažnim glasom reče:

Kad te ljubav zove, slijedi je,

Premda su joj putovi tvrdi i strmi.

A kad vas krila njena ponesu, predajte joj se,

Premda vas mač skriven u njezinim perima može raniti.

A kad vam govori, vjerujte joj,

Premda njezin glas može razdrmati vaše snove kao što sjeverac pustoši perivoj.

Jer, kao što vas ljubav kruni, tako će vas i razapeti. Jer, koliko vam pomaže da rastete, toliko vas i potkresava.

Kao što se uspinje na vašu visinu i draga vam najnježnije grane što dršću na suncu,

Tako će vam sići u korijenje i protresti ih dok prianjaju uza zemlju.

Poput snopova žita ona vas u se skuplja.

Ona vas mlati da bi vas razgolitila.

Ona vas sije da bi vas lupine vaše oslobodila.

Ona vas melje dok ne pobijelite.

Ona vas mijesi dok gipki ne budete,

A onda vas meće na svoj sveti oganj, da postanete sveti kruh za Božji sveti pir.

Sve će vam ovo ljubav učiniti kako biste doznali tajne svojega srca i da biste po tome znanju postali komadić srca samoga Života.

Ali, ako u svojem strahu budete tražili samo ljubavni mir i ljubavni užitak,

Bolje vam je da pokrijete golotinju svoju i da odete s gumna ljubavi,

U svijet bez godišnjih doba, gdje ćete se smijati, ali ne punim smijehom, i gdje ćete plakati, ali ne svim svojim suzama,

Ljubav ne daje ništa osim sebe i ne uzima ništa osim sebe.

Ljubav nema ništa niti se ona može imati;

Jer, ljubav je dovoljna ljubavi.

Kad ljubite, ne valja da kažete: »Bog mi je u srcu«, nego radije: »Ja sam u Božjem srcu.«

I ne mislite da možete upravljati putem ljubavi, jer ljubav, vidi li da ste vrijedni toga, upravlja vašim putem.

Ljubav ne čezne ni za čim drugim do za tim da se sama ispuni.

Ali, ako ljubite i svakako morate imati želja, neka vam ovo budu želje:

Rastopiti se i biti poput žuborna potoka koji pjeva svoju pjesmu noći.

Upoznati bol od prevelike nježnosti.

Biti ranjen vlastitim razumijevanjem ljubavi;

I krvariti s veseljem i radosno.

Probuditi se zorom krilata srca i zahvaliti za još jedan dan ljubavi;

Smiriti se o podnevnoj uri i razmatrati ljubavni zanos;

Vratiti se s večeri kući sa zahvalnošću;

I onda zaspati s molitvom za ljubljeno u srcu i s pjesmom zahvalnicom na usnama.

Tada Almitra opet progovori i reče: A što o **Ženidbi** veliš, Učitelju?

A on odvrati govoreći:

Rodiste se zajedno i uvijek ćete biti zajedno. Bit ćete zajedno i onda kad bijela krila smrti razmetnu vaše dane.

Da, bit ćete zajedno čak i u tihom Božjem pamćenju.

Ali, neka bude prostora u vašem zajedništvu.

Neka nebeski vjetrovi plešu među vama.

Ljubite jedno drugo, ali ne pravite spone od ljubavi:

Neka radije bude uzburkano more među obalama vaših duša.

Lijevajte čašu jedno drugome, ali ne pijte iz iste čaše.

Dajte jedno drugome od svoga kruha, ali ne jedite od iste kriške.
Pjevajte i plešite zajedno i radujte se, ali neka svako od vas uzmogne biti i samo,
Kao što su žice na lutnji same, premda odzvanjaju istom glazbom.
Podajte svoja srca, ali ne jedno drugom u posjed.
Jer samo ruka Života može obuhvatiti vaša srca.
I stojte zajedno, ali ne preblizu;
Jer, stupovi hramski stoje odvojeno,
A hrast i čempres ne rastu u sjeni jedan drugome.

A žena koja stajaše s čedom na prsima reče: Govori nam o **Djeci**.

I on reče:

Vaša djeca nisu vaša djeca.
Ona su sinovi i kćeri čežnje života za samim sobom.
Ona dolaze kroz vas, ali ne od vas,
I premda su s vama, ne pripadaju vama.
Možete im dati svoju ljubav, ali ne i svoje misli,
Jer, ona imaju vlastite misli.
Možete okućiti njihova tijela, ali ne njihove duše,
Jer, njihove duše borave u kući od sutra, koju vi ne možete posjetiti, čak ni u svojim snima.
Možete se upinjati da budete kao oni, ali ne tražite od njih da budu poput vas.
Jer, život ne ide unatrag niti ostaje na prekjučer.
Vi ste lukovi s kojih su vaša djeca odapeta kao žive strijele.
Strijelac vidi metu na putu beskonačnosti, i On vas napinje svojom snagom da bi njegove strijele poletjele brzo i daleko.

Neka vaša napetost u Strijelčevoj ruci bude za sreću;
Jer, kao što On ljubi strijelu koja leti, isto tako ljubi i luk koji miruje.

Tada reče bogataš: Govori nam o **Davanju**.

A on odvrati:

Dajete samo mrvičak ako dajete od bogatstva svoga.

Kad od sebe dajete, istinski dajete.

Jer što je vaše bogatstvo nego stvari koje čuvate i pazite iz straha da vam sutra ne zatrebaju?

A sutra, što će sutra donijeti preopreznome psu koji zakopava kosti u neutrtnu pijesku dok hodočasnike prati do svetoga grada?

I što je strah od nužde nego nužda sama? Nije li žeđ, koje se strašite dok vam se izvor prelijeva, neutaživa?

Ima ih koji daju mrvičak od mnogoga što imaju - i daju to da bi ih drugi prepoznali, i njihova skrivena želja obezvređuje njihove darove.

A ima ih koji imaju malo i sve daju.

To su vjernici života i darežljivosti života, i njihova škrinja nikad nije prazna.

Ima ih koji daju s radošću, i ta je radost njima nagrada.

Ima ih koji daju s boli, i ta je bol njihovo krštenje.

Ima ih koji daju ne upoznavši boli davanja, niti traže radosti, niti daju opominjući se vrline;

Oni daju kao što u dolini mrča širi miomiris u prostor.

Rukama takvih govori Bog, i na njihove se oči smiješi na zemlju.

Dobro je dati kad tko moli, ali je bolje dati nezamoljen, razumijevanjem;

I čovjeku široke ruke veća je radost naći onoga tko će primiti nego samo davanje.

A ima li išta što ćete zadržati?

Sve što imate jednog će se dana razdati;

Stoga, dajite sada, da doba davanja pripadne vama, a ne vašim baštinicima.

Često kažete: »Dao bih, ali samo potrebitima.«

Ali, voćke u vašem voćnjaku ne kažu tako, ni stada na vašem pašnjaku.

Daju da bi mogli živjeti, jer zadržavati znači propadati.

Zacijelo, tko je vrijedan da primi svoje dane i noći, vrijedan je svega što vi imate.

I onaj koji je zaslužio da pije iz oceana života zaslužuje da napuni čašu i iz vašega potočića.

I koja zasluga može biti veća od one što leži u hrabrosti i povjerenju, dapače u milosrđu, primanja?

I tko ste vi da bi ljudi morali razderati svoje grudi i razgoliti svoj ponos da biste vi mogli vidjeti njihovu vrijednost ogoljelu i njihov ponos postiden?

Prvo gledajte da sami zaslužite da budete davaoci, i oruđe davanja.

Jer, odista, život daje životu - dok ste vi, koji se smatrate davaocima, samo svjedoci.

I vi primaoci - a svi ste vi primaoci -- ne prihvaćajte nikakva tereta zahvalnosti, da ne biste podjarmili sebe i onoga tko daje.

Radije se dignite zajedno s davaocem na njegovim darovima kao na krilima;

Jer, previše se sjećati svojega duga jest sumnjati u plemenitost onoga koji ima prostodušnu zemlju za majku, i Boga za oca.

Onda starac, krčmar, reče: Govori nam o **Iću i Piću**:

A on reče:

O kad biste mogli živjeti o miomirisu zemlje i poput biljke na zraku da vas krijepi svjetlost.

Ali, jer morate ubijati da biste jeli, i otkidati mladunče od majčina mlijeka da biste utažili žeđ, neka to bude čin štovanja,

I neka vaš stol bude žrtvenik na kojem se žrtvuju čista i nevinna stvorenja šume i livade za nešto što je čistije i još nevinije u čovjeku.

Kad ubijate živinče, recite mu u srcu:

»Ista sila koja tebe kolje i mene kolje; i ja ću biti pojeden.

Jer, zakon koji tebe prepušta mojoj ruci i mene će prepustiti jačoj ruci.

Tvoja i moja krv samo je sok koji hrani nebesko drvo.«

I kad jabuku zagrizete, recite joj u srcu:

»Tvoje će sjeme živjeti u mojem tijelu,

I pupoljci tvog sutra raspupat će se u mojem srcu,

I miomiris tvoj bit će moj dah,

I zajedno ćemo se radovati kroza sva godišnja doba.«

A na jesen, kad trgate grožđe u vinogradu za tijesak, recite u srcu:

»I ja sam vinograd, i moji će plodovi biti pobrani za tijesak,

I poput mladoga vina držat će me u vječnim posudama.«

A zimi, kad vina pijete, neka vam u srcu bude pjesma uza svaku čašu;

I neka u pjesmi bude spomen na jesenske dane, i na vinograd, i na tijesak.

Onda orač reče: Govori nam o **Radu**.

A on odvrati govoreći:

»Radite da biste išli ukorak sa zemljom i dušom zemljinom.

Razlijeniti se znači otuđiti se od godišnjih doba, izići iz ophodnje života koji stupa veličanstveno i s ponosnom poniznošću put vječnosti.

Kad radite, vi ste frula kroz čije se srce šapat sati preobraća u glazbu.

Koji bi od vas da bude svirala, gluha i nijema, kad sve drugo jednoglasno pjeva?

Uvijek vam govorahu da je rad prokletstvo, a trud nesreća.

Ali ja vam kažem da vi, radeći, ispunjate dio zemljina najdaljega sna, koji vam je određen kad je san taj bio rođen,

I držeći se posla, istinski ljubite život,

A ljubiti život u radu znači biti prislan s najskrovitijom tajnom života.

Ali ako, u boli svojoj, rođenje nesrećom nazivate, a uzdržavanje tijela prokletstvom koje vam je na čelu ispisano, onda ja odgovaram da samo znoj s čela vašega može sprati ono što na njemu piše.

Također vam govorahu da je život mrak, a vi, u svojem umoru, ponavljate ono što vam rekoše umorni,

I ja kažem da je život mrak, osim kad postoji žar,

A svaki je žar slijep, osim kad postoji znanje. A svako je znanje uzaludno, osim kad postoji rad,

A svaki je rad prazan ako nema ljubavi;

A kad s ljubavlju radite, sa sobom se spajate, i s drugim, i s Bogom.

A što je to raditi s ljubavlju?

To znači tkati ruho od vlakana iz svoga srca, kao da vaše ljubljeno treba da nosi to ruho.

To znači graditi kuću s dragošću, kao da vaše ljubljeno treba da boravi u toj kući.

To znači sijati sjeme s nježnošću i dizati ljetinu s radošću, kao da će vaše ljubljeno jesti plodove.

To znači ispuniti sve što tvorite dahom duha svojega,

I znati da svi blagoslovljeni mrtvi stoje oko vas i motre.

Često sam čuo gdje velite, kao da u snu govorite: »Tko radi u mramoru, i tko otkriva oblik vlastite duše u stijeni, plemenitiji je od onoga tko pluži zemlju.

I onaj tko lovi dugu da bi je na platno metnuo u obličju čovječem, više je od onoga tko pravi sandale za noge. «

Ali, ja kažem; ne u snu nego u punoj budnosti podneva, da vjetar ne govori slađe divovskome hrašću nego najmanjoj od svih vlati trave;

A samo je onaj velik tko glas vjetra pretvara u pjesmu što ju je zasladio vlastitom ljubavlju.

Rad je ljubav koja biva vidljiva.

Ali, ako ne možete raditi s ljubavlju, nego samo s gađenjem, bolje je da se ostavite rada i da sjednete uz hramska vrata i da prosite milostinju od onih što s radošću rade.

Jer, ako kruh pečete ravnodušno, pečete gorči kruh, koji toli samo pola čovječje gladi.

Ako mrzite mašćenje grožđa, iz vašeg će masta oteći otrov u vino.

Pa makar pjevali poput anđela, ako ne volite pjevanja, vi začipate ljudske uši na glasove dana i glasove noći.

Potom jedna žena reče: Govori nam **o Radosti i Žalosti**.

A on odvrati:

Vaša je radost vaša raskrinkana žalost.

I samo vrelo iz kojeg vam smijeh izvire često je bilo puno vaših suza.

A kako, dakle, to može biti?

Što žalost više raskopa vaše biće, to u nj može više radosti stati.

Nije li krčag u kojem vino držite bio pečen u grnčarevoj peći?

I nije li frula koja vam duh blaži puko drvo koje izbušiše noževi?

Kad ste radosni, zavirite duboko u svoje srce i otkrit ćete da vam je radost dalo ono što vam je dalo i žalost. Kad ste žalosni, opet zavirite u svoje srce, i vidjet ćete da odista plačete za onim što je bila vaša radost. Neki od vas vele: »Radost je veća od žalosti«, a drugi kažu: »Ne, žalost je veća.«

A ja vam kažem da su nerazdvojne.

Zajedno dolaze, i kad vam jedna sjedi sama za stolom, zapamtite da vam je druga zaspala na postelji.

Odista ste obješeni poput zdjelica vage između svoje žalosti i svoje radosti.

Samo kad ste prazni, smireni ste i uravnoteženi.

Kad vas rizničar uzima da bi izmjerio svoje zlato i srebro, vaša radost ili vaša žalost svakako se mora dizati ili spuštati.

Tada jedan zidar stupi i reče: Govori nam o **Kućama**.

A on odvrati i reče:

Sagradite od svojih maštarija sjenicu u pustinji radije nego da gradite kuću među gradskim zidinama. Jer, kao što se vi kući vraćate o sumraku, tako se vraća lutalac u vama, vječno dalek i samotan. Vaša je kuća vaše veće tijelo.

Diže se na suncu i spava u tišini noći; i nije bez snova. Zar vaša kuća ne sanja?

I, sanjajući, zar ne ostavlja grad radi luga i brežuljka?

O kad bih mogao skupiti vaše truce u ruku i, poput sijača, pobacati ih u šumu i na livadu.

O kad bi doline bile vaše ulice, a zelene staze vaši putovi, kako biste jedni druge mogli tražiti kroz vinograde, i dolaziti s miomirisom zemlje u odjeći svojoj.

Ali, još nije vrijeme tome.

U svojem strahu preci vaši skupiše vas preblizu jedne uz druge. I strah taj potrajat će malo duže. I malo će dulje bedemi gradski razdvajati vaša ognjišta od vaših polja.

I kažite mi, Orfaležani, što imate u ovim kućama? I što li to čuvate iza učvršćenih vrata?

Imate li mira, spokojnoga žara koji otkriva vašu snagu?

Imate li uspomena, blistavih slavluka što nadsvođuju vrhunce duha?

Imate li ljepotu, koja odvodi srce od stvari načinjenih od drveta i kamena na svetu planinu?

Recite mi, ima li toga u vašim kućama?

Ili imate samo udobnost, i žudnju za udobnošću, tim potajnim stvorom koji u kuću ulazi kao gost, potom biva neprijatelj i, napokon, gazda?

Da, a onda postaje i krotitelj, i, s kukom i kandžijom, u lutke pretvara vaše više žudnje.

Iako su mu svilene ruke, srce mu je od željeza. Uljuljuje vas u san samo da bi vam uz postelju stajao i rugao se dostojanstvu tijela.

On se izruguje vašim čvrstim namislama i stavlja ih u čičak poput krhkih posuda.

Odista, žudnja za udobnošću ubija strast duše, a onda ide, cereći se, u sprovodu. Ali vi, djeco prostora, vi nemirni u miru, ne dajte da budete ni ulovljeni ni ukroćeni.

Vaša kuća neka ne bude sidro nego jedro. Neka ne bude ljeskava kožica što prekriva ranu nego kapak koji čuva oko.

Ne treba da smotavate krila da biste mogli proći kroz vrata, niti da spuštate glave da ne udarite u strop, niti da se bojite disati da zidovi ne bi popucali i pali. Ne treba da boravite u grobovima koje mrtvi napraviše za žive.

Pa bila od krasote i od sjaja, kuća vaša neka ne čuva vašu tajnu niti štiti vašu čežnju.

Radi onoga što je bezdano u vašim boravištima, u nebeskom dvorcu, kojem su dveri jutarnja magla i kojem su prozori pjesme i tišine noćne.

I tkalac reče: Govori nam o **Odjeći**.

A on odgovori:

Vaša odjeća krije mnogo od vaše ljepote, iako ne skriva ono što nije lijepo.

I premda u ruhu tražite slobodu svoje osobnosti, u njemu možete naći oklop i lanac.

O kad biste mogli susretati sunce i vjetar sa više svoje kože, a sa manje odjeće.

Jer, dah je života u sunčanom sjaju i ruka života u vjetru.

Neki od vas vele: »Sjeverac je odatkao ruho koje nosimo.«

A ja velim: Da, to jest bio sjeverac,

Ali sram je bio krosna njegova, a mlitavost mišica njegova nit.

A kad je posao dovršio, smijao se u šumi.

Ne zaboravite da je čednost zarad zaštite od nečistih očiju.

A kad nečistih više ne bude, što će biti čednost nego okov i prljavština duše?

I ne zaboravite da zemlja uživa u tome da čuti vaše bose noge i da vjetar čezne da se poigra vašom kosom.

A trgovac reče: Govori nam o **Kupnji i Prodaji**.

A on odvrati i reče:

Za vas zemlja rađa plodove, i nećete oskudijevati ako samo znate kako da ruke napunite,

U izmjeni darova zemljinih naći ćete obilje i biti zadovoljni.

Ipak, sve dok izmjene ne bude u ljubavi i ugodnoj pravičnosti, ona će neke voditi oblapornosti, a druge gladovanju.

Kad na sajmu, vi trudenici mora, polja i vinograda, sretnete tkalce, grnčare i skupljače mirodija –

Zazovite tada gospodara duha zemlje, da dođe posred vas i da posveti vage i račun koji odmjerava vrijednost vrijednošću,

I ne trpite da praznoruki sudjeluju u vašim poslovima, koji bi za vaš trud prodali svoje riječi.

Takvima recite:

»Dođite s nama u polje, ili otidite s našom braćom na more i mrežu bacajte;

Jer zemlja i more i vama će biti dobrotivi kao što bijahu nama.«

I ako vam dođu pjevači, plesači i frulaši, i od njihovih darova kupite.

Jer, i oni su skupljači plodova i miomirisa, a ono što donose, iako načinjeno od snova, odjeća je i hrana vašoj duši.

I prije negoli odete sa sajma, pazite da nitko ne otide praznoruk.

Jer, duh gospodar zemlje neće mirno spavati na vjetru dok ne budu zadovoljene potrebe i posljednjega među vama.

A onda jedan od sudaca gradskih istupi i reče: Govori nam o **Zločinu i Kazni**.

A on odvrati govoreći:

Upravo kad duh vaš ide lutajući na vjetru, vi, sami, i nepaženi, radite zlo drugima i, stoga, sami sebi.

I zbog počinjenoga zla morate kucati i čekati neko vrijeme nezapaženi na dverima blaženika.

Poput oceana vaše je božansko jastvo;

Zauvijek ostaje neokaljano.

I poput etera diže se tek kad okrilati.

Čak je poput sunca vaše božansko jastvo;

Ono ne zna putova krtičinih niti traži rupa zmijinjih.

Ali, ne boravi božansko jastvo samo u vašem biću.

Mnogo je toga u vama već čovjek, a mnogo toga još nije čovjek,

Nego bezobličan patuljak koji, u snu, ide kroz maglu tražeći vlastito buđenje.

A govorio bih vam sada o čovjeku u vama.

Jer, on, a ne vaše božansko jastvo, ni patuljak u magli, zna zločin i kaznu za zločin.

Često sam vas slušao gdje govorite o onome koji čini zlo kao da on nije jedan od vas nego tuđinac među vama i uljez u vašem svijetu.

Ali, ja kažem: kao što se svetac i pravednik ne mogu dići iznad najvišega koje je u svakome od vas,

Tako zli i slabi ne može pasti niže od najnižega, koje je, također, u vama.

I kao što ni jedan list ne požuti bez tihoga znanja cijeloga drveta,

Tako zločinac ne može činiti zlo bez skrivene volje svih vas.

Poput procesije idete zajedno prema svojem božanskom jastvu.

Vi ste put i putnici.

I kad jedan od vas padne, on pada zarad onih iza sebe, kao opomena na kamen spoticanja.

Da, pada zarad onih pred sobom, koji se, iako brži i čvršćega koraka, još ne odmakoše od kamena spoticanja.

A i ovo, iako ta riječ teško leži na vašim srcima:

Ubijeni nije neodgovoran za svoje ubojstvo,

A opljačkani nije nevin u tome što je opljačkan.

Pravednik nije nedužan za djelo zloga,

I neokaljani nije čist od djela okrutnikovih.

Da, krivi je često žrtva oštećenoga.

I još češće osuđenik nosi teret nekrivih i nevinih.

Ne možete odijeliti pravednika od nepravednika, ni dobrog od zloga;
Jer, oni stoje zajedno pred licem sunca, kao što su crna i bijela nit skupa otkane.
I kad crna nit pukne, tkalac će pregledati cijelu tkaninu, a ispitat će i krosnu.
Ako tko od vas dovede pred sud nevjernu ženu, neka također na tezulji izmjeri
srce njenoga muža, i neka mjerama izmjeri dušu njegovu.
I neka onaj koji bičuje vrijeđaoca pogleda u duh uvrijeđenoga.
I ako bi tko od vas kažnjavao u ime pravde i dizao sjekiru na zlu voćku, neka joj
pogleda korijenje;
I odista će naći korijene dobra i zla, plodne i neplodne, isprepletene zajedno u
tihome srcu zemlje.
I vi suci koji biste da budete pravedni,
Kakvu osudu izričete onome koji je, premda pošten u tijelu, tat u duhu?
Kako kažnjavate onoga koji ubija u tijelu, iako je i sam ubijen u duhu?
I kako gonite onoga koji je na djelu varalica i tlačitelj,
Iako je, također, sam izmučen i zlostavljan?
I kako ćete kazniti one čije je kajanje veće od njihovih nedjela?
Zar kajanje nije pravda kojom upravlja isti taj zakon kojem biste rado služili?
Ipak, ne možete svaliti kajanje na nevinoga niti ga dići sa srca krivčeva.
Nepozvano, vikat će u noći da se ljudi probude i pogledaju sami sebe.
I vi koji biste da razumijete pravdu, kako ćete dok ne gledate sva djela pri punoj
svjetlosti?
Samo ćete tada znati da su ispravan i pali jedan čovjek što stoji u sumraku
između noći svojega patuljastog jastva i dana svojega božanskog jastva,
I da kamen ugaoni u hramu nije viši od najniže stijene u njegovu temelju.

Tada, pravnik reče: A što o našim **Zakonima** veliš, učitelju?

A on odvrati:

Uživajte u postavljanju zakona,

A još više uživajte kršeći ih.

Poput djece što se uz ocean igraju, uporno gradeći pješčane kule, a onda ih, uza smijeh, razaraju.

Ali, dok gradite pješčane kule, ocean donosi još pijeska na žalost, A kad ih razarate, ocean se smije s vama.

Odisti, ocean se uvijek smije s nevinima,

Ali, što s onima kojima život nije ocean, a ljudski zakoni nisu pješčane kule, Nego za koje je život stijena, a zakon dlijeto kojim bi ga usjekli na svoju sliku i priliku?

Što s bogaljima koji mrze plesače?

Što s volom koji voli svoj jaram i smatra šumskog jelena i srndaća zabludjelim i potucačkim stvorenjima?

Što sa starom zmijom koja ne može svući svlaču, te sve druge naziva golimima i besramnicima?

Što s onim koji podrani na pir i, kad se prejede i zamori, odlazi govoreći da su svi pirovi nasilje i da su svi svatovi kršitelji zakona?

Što bih rekao o njima, osim da stoje na suncu, ali leđima okrenuti suncu?

Oni vide samo svoje sjene, a njihove su sjene njihovi zakoni.

I što je sunce njima nego bacač sjena?

I što li je priznati zakone nego sagnuti se i obilježiti sjene na zemlji?

Ali, vas, koji idete s licem prema suncu, kakve slike nacrtane na zemlji mogu zadržati?

Vi koji putujete s vjetrom, kakva će vjetrenica upravljati vašim smjerom?

Kakav vas ljudski zakon može svezati ako slomite jaram svoj, osim uz nečija zatvorska vrata?

Kakva se zakona morate bojati dok plešete, osim posrtanja preko nečijih željeznih lanaca?

I tko će vam to suditi ako strgate odjeću svoju, osim ako je ne ostavite na nečijem putu?

Orfaležani, možete prigušiti bubnjanje, olabaviti žice na liri, ali tko će ševi zapovjediti da ne pjeva?

I govornik reče: Govori nam o **Slobodi**.

A on odvrati:

Pred gradskim dverima i uz ognjišta vaša gledah vas gdje padate ničice i obožavate svoju slobodu,

Kao što se robovi ponizuju pred silnikom i slave ga, iako ih ubija.

Doista, u dubravi oko hrama i u sjeni tvrđavice gledah i najslobodnije među vama gdje slobodu vuku kao jaram i negve.

I srce je krvarilo u meni; jer, vi možete biti slobodni tek kad sama žudnja za traženjem slobode postane svagdašnji posao vaš, i kad prestanete govoriti o slobodi kao o svrsi i ispunjenju.

Bit ćete slobodni, doista, kad vaši dani ne budu bez briga ni vaše noći bez nevolje i boli.

Nego, prije, kad one opašu vaš život, a vi se, ipak, izdignete nad njih, goli i nevezani.

A kako da se dignete nad svoje dane i noći dok ne skršite lance koje ste, u osvit svojega razumijevanja, pričvrstili oko svojega podnevnog sata?

Uistinu, što slobodom zovete najtvrđi je od tih lanaca, iako mu se karike sjaje na suncu i zablješćuju vam oči.

I što biste, ako ne krhotine sebe samih, odbacili kako biste bili slobodni?

Ako biste pak nepravedan zakon željeli ukinuti, taj ste zakon vlastoručno napisali na svojem čelu.

Ne možete ga izbrisati paleći zakonike svoje ni umivajući čela svojih sudaca, pa makar i more izlili na njih.

A ako biste silnika da srušite s prijestolja, prvo vidite je li srušeno njegovo prijestolje podignuto u vama.

Jer, kako tiranin može vladati slobodnima i ponosnima nego s pomoću tiranstva u vlastitoj im slobodi i s pomoću sramote u vlastitom im ponosu?

A ako biste brigu da odbacite, tu ste brigu sami izabrali, više nego što vam je nametnuta.

A ako biste strah da raspršite, sjedište je toga straha u vašem srcu, ne u ruci strašiteljevoj.

Odista, sve se u vašem biću giba u stalnom poluzagrljaju: što žudite i čega se bojite, gnusno i poštovano, za čim idete i ono čemu biste umakli.

Sve se to giba u vama, poput svjetala i sjena u priljubljenim parovima.

I kad sjena iščezne i više je nema, svjetlost koja ostane biva sjena drugoj svjetlosti.

I tako, vaša sloboda, kad gubi okove, biva sama okov većoj slobodi.

A svećenica progovori opet i reče: Govori nam **o Umu i Strasti**.

A on odvrati govoreći:

Vaša je duša često bojište na kojem vaš um i vaša rasudna moć ratuju protiv vaše strasti i vašega nagona.

O kad bih bio mirotvorac u vašoj duši, da uzmognem preobraziti nesklad i suparništvo vaših počela u jedinstvo i melodiju.

Ali kako, dok vi sami ne budete mirotvorci, dakle ljubavnici svih svojih počela?

Vaš um i vaša strast krmilo su i jedra vaše moreplovne duše.

Ako se slomi bilo krmilo, bilo jedra, možete se samo valjati tamo-amo i da vas struja nosi, ili pak ostati nepomični nasred mora.

Jer je um, dok upravlja sam, ograničljiva sila; a strast, razularena, jest oganj što gori do samouništenja. Stoga, neka vaša duša uznosi vaš um do visina strasti, da uzmogne pjevati;

I neka upravlja vašom strašću s umom, da strast vaša može živjeti iz dana u dan uskrisujući, i da se poput feniksa diže iz vlastitoga pepela.

Htio bih da svoj razum i svoj nagon gledate kao što biste gledali ljubljene goste u svojoj kući.

Zacijelo, ne biste jednoga gosta častili više nego drugoga; jer tko je privrženiji jednome, gubi ljubav i povjerenje obojice.

Među bregovima, kad sjedite u prohladnoj sjeni bijelih jablanova, uživajući u spokoju i divoti dalekih polja i livada - neka srce vaše rekne u tišini: »Bog miruje u umu.«

A kad okrene oluja, i snažan vjetar zaljulja šumu, a munje i gromovi obznane veličanstvo neba - neka srce vaše rekne sa strahopoštovanjem: »Bog se giba u strasti.«

I jer si dah u Božjem ozračju, i list u Božjoj šumi, i ti ćeš otpočinuti u umu i gibati se u strasti.

A jedna žena prozbori i reče: Govori nam o **Boli**.

A on kaza:

Vaša je bol lomljenje ljuske koja zatvara vaše poimanje. Kao što se ljuska ploda rnora slomiti da bi mu jezgra izišla na vidjelo, tako i vi morate upoznati bol.

I ako vam se srce uzmogne diviti svakidašnjim čudesima života, vaša vam se bol neće činiti ništa manje čudesnom od radosti;

I prihvatit ćete doba svojega srca, kao što uvijek prihvaćate godišnja doba što prolaze nad vašim poljima. I gledat ćete spokojno kroza zime svojega bola.

Mnogo ste svoga bola sami odabrali.

To je gorki napitak kojim liječnik u vama vida vaše bolesno jastvo.

Stoga, vjerujte liječniku, i popijte njegov lijek tiho i spokojno;

Jer, njegovu ruku, ako i jest teška i tvrda, nježno vodi ruka Nevidljivoga,

I posuda koju donosi, ako vam i peče usne, načinjena je od gline što ju je Grnčar ovlažio svojim svetim suzama.

I jedan čovjek reče: Govori nam o **Samospoznaji**.

A on odvrati govoreći:

Vaša srca znaju u tišini tajne dana i noći. Ali, vaše uši žedaju za glasom o znanju vašega srca.

Željeli biste saznati u riječima ono što ste oduvijek znali u misli.

Željeli biste prstima opipati golo tijelo svojih snova.

I dobro je što je tako.

Skriveno vrelo vaše duše svakako mora izbiti i poteći, mrmoreći, k moru;

A blago vaših bezdanih dubina otkrilo bi se vašim očima.

Ali, neka ne bude tezulje da izmjeri vaše neznano blago;

I ne tražite dubine svojega znanja sa štapom ili dubinomjerom.

Jer, jastvo je bezdano i neizmjereno more.

Ne recite: »Našao sam istinu«, nego radije:

»Našao sam jednu istinu.«

Ne recite: »Našao sam put duše.«

Recite radije: »Sreo sam dušu gdje ide svojim putem.«

Jer, duša kroči svim putovima.

Duša ne ide po koncu niti raste poput trske.

Duša se otvara kao lotos sa bezbroj latica.

Tada reče učitelj: Govori nam o **Poučavanju**.

A on reče:

Nitko vam ne može otkriti ništa osim onoga što je već ležalo, poluusnulo, u počecima vašega znanja. Učitelj koji se šeće u sjeni hrama, među učenicima, ne daje od svoje mudrosti nego od svoje vjere i svoje ljubavi.

Ako je doista mudar, ne nudi vam da uđete u kuću njegove mudrosti nego vas radije vodi do praga vašega duha.

Zvezdar vam može govoriti o svojem poimanju svemira, ali vam on ne može dati svojega poimanja.

Glazbenik vam može pjevati o ritmu koji je u cijelome svemiru, ali vam ne može dati uho koje hvata ritam, ni glas koji ga odražava.

A onaj koji je upućen u znanost o brojevima može govoriti o područjima težine i mjere, ali vas ne može odvesti onamo.

Jer viđenje jednoga čovjeka ne uzajmljuje svoja krila drugome čovjeku.

I kao što svaki od vas sam stoji u Božjem znanju, tako mora svaki od vas biti sam u svojem poznavanju Boga i u svojem poimanju zemlje.

A jedan mladić reče: Govori nam o **Prijateljstvu**.

I on odvrati govoreći:

Vaš je prijatelj zadovoljenje vaših potreba.

On je vaše polje koje zasijavate s ljubavlju, a žanjete sa zahvalnošću.

On je vaša trpeza i vaše ognjište.

Jer, dolazite k njemu gladni, i ištete od njega spokoja.

Kad vaš prijatelj iznosi svoje mišljenje, ne bojite se reći »ne«, niti se suzdržavate od »da«.

I kad on šuti, vaše srce ne prestaje oslušivati njegovo srce;

Jer, bez riječi, u prijateljstvu, sve se misli, sve čežnje, sva iščekivanja rađaju i dijele s radošću koja se ne izvikuje.

Kad se opraštate s prijateljem, ne žalostite se;

Jer, što najviše volite u njemu, može biti razgovjetnije kad je odsutan, kao što je planina planinaru razgovjetnija iz doline.

I neka u prijateljstvu ne bude druge svrhe osim produbljivanja duha.

Jer, ljubav koja traži išta drugo do očitovanja vlastite tajne nije ljubav nego bačena mreža: hvata samo što je beskorisno.

I neka vaše najbolje bude za prijatelja.

I ako mora upoznati vašu oseku, neka upozna i vašu plimu.

Jer, što vam je prijatelj da biste ga tražili da s vama ubija vrijeme?

Potražite ga uvijek da oživite vrijeme.

Jer, njegovo je da vam ispuni potrebu, a ne prazninu;

I neka u slatkoći prijateljstva bude smijeha, i diobe radosti.

Jer, u svježini sitnica srce nalazi svoje jutro i okrepljuje se.

A učenjak reče: Govori o **Razgovoru**.

I on odvrati govoreći:

Razgovarate kad više niste u miru sa svojim mislima;

I kad više ne možete izdržati u samoći srca, živite na svojim usnama, a glasnost biva zabava i razbibriga. I u mnogom vašem razgovoru mišljenje je napol ubijeno.

Jer, misao je ptica prostora, i u krletki riječi može doista raširiti krila, ali ne može letjeti.

Ima ih među vama koji traže razgovorljive, iz straha da ne budu sami.

Tišina samotnosti otkriva njihovim očima golo jastvo, i rado bi umakli.

A ima ih koji razgovaraju, te, ne znajući i bez predumišljaja, otkrivaju poneku istinu koju sami ne mogu razumjeti.

A ima ih s istinom u sebi, ali je ne izgovaraju riječima.

U grudima takvih duh boravi u ritmičkoj tišini.

Kad prijatelja sretnete na putu ili na sajmu, neka duh u vama pokrene vaše usne i upravlja vašim jezikom. Neka glas u vašem glasu govori uhu u njegovu uhu.

Jer, njegova će duša čuvati istinu vašega srca, kao što se pamti okus vina, kad se i boja zaboravi, a ni posude više nema.

A zvjezdar reče: Učitelju, govori o **Vremenu**.

A on odvrati:

Vi biste mjerili vrijeme, koje je neizmjerljivo i neizmjerljivo.

Vi biste da prilagodite svoje držanje i čak da upravljate svojim duhom po satima i godišnjim dobima.

Od vremena biste da napravite potok i da na njegovoj obali sjedite i motrite mu tijek.

Ipak, bezvremeno u vama svjesno je bezvremenosti života,

I zna da je jučer samo današnje sjećanje a sutra današnji san.

I da ono što pjeva i razmišlja u vama još prebiva u granicama prvog trenutka koji je razbacao zvijezde po svemiru.

Tko među vama ne osjeća da je bezgranična njegova moć ljubavi?

A, ipak, tko ne osjeća da je sama ljubav, premda bezgranična, sadržana u jezgri njegova bića, i da se ne giba od jedne ljubavne misli do druge, niti od jednoga ljubavnog čina do drugog?

I nije li vrijeme, kao ljubav, nepodjeljivo i neizmjerljivo?

Ali, ako u misli morate razdijeliti vrijeme na godišnja doba, neka svako doba sadrži sva druga,

I neka današnji dan obgrli prošlost sjećanjem i budućnost čežnjom.

I jedan od starijih u gradu reče: Govori nam o **Dobru i Zlu**.

A on odvrati:

O dobru u vama mogu govoriti, ali ne i o zlu. Jer, što je zlo nego dobro izmučeno vlastitom glađu i žeđu?

Odista, kad je dobro gladno, ono traži hrane čak i u mračnim pećinama; kad žeđa, pije i u mrtvajama,

Dobri ste kad ste jedno sa sobom.

Ali, kad niste jedno sa sobom, niste zli.

Jer, ni razdijeljena kuća nije pećina razbojnička; samo je razdijeljena kuća.

I brod bez krmila može plutati besciljno među opasnim liticama, a ne mora potonuti na dno. Dobri ste kad težite da dadete od sebe.

Ipak, niste zli kad tražite dobit za sebe.

Jer, kad težite dobiti, samo ste korijen koji se probija u zemlju i siše na njezinim grudima.

Zacijelo, plod ne može reći korijenu: »Budi kao ja, zreo i pun, i uvijek daji od svojega obilja.«

Jer, plodu je davanje nužda, kao što je primanje nužda korijenu.

Dobri ste kad ste sasvim budni u svome govoru.

Ipak, niste zli kad spavate dok vam jezik klepeće bez svrhe.

Čak i mucav govor može ojačati slabašan jezik.

Dobri ste kad cilju svome idete pouzdano i čvrsta koraka.

Ni oni koji hramlju ne idu natraške.

Ipak, niste zli kad onamo idete hramljući.

Ali, vi koji ste jaki i brzi, gledajte da ne hramljete pred kljastima, misleći da tako valja.

Vi ste dobri na bezbroj načina, a i niste zli kad niste dobri,

Samo ste tumarala i tromi.

Šteta što jeleni ne mogu poučiti brzini kornjače.

U vašoj čežnji za divovskim jastvom leži vaša dobrota: a to je čežnja u svima vama.

Ali, u nekima je od vas ta čežnja bujica koja se moćno ruši u more, noseći tajne urvina i pjesme šuma.

A u drugima to je miran potok koji se gubi u zavojima, okukama i zastojima prije nego što stigne do žala.

Ali, neka onaj tko mnogo čezne ne kaže onome koji čezne malo: »Zašto si spor i čemu oklijevaš?«

Jer, istinski dobar ne pita golaća: »Gdje ti je odjeća?« ni beskućnika: »Gdje ti je dom?«

Tada Svećenik reče: Govori nam o **Molitvi**.

A on odvrati govoreći:

Molite u bijedi i nevolji; o kad biste mogli moliti i u punoći svoje sreće i u danima preobilja.

Jer, što je molitva ako ne širenje vas samih u živi eter?

I ako vam donosi utjehu što lijevate svoj mrak u prostor, usrećuje vas, isto tako, i kad izlijevate osvite svoga srca.

I ako možete samo plakati kad vas duša poziva da molite, ona će vas poticati opet i opet, iako plačući, sve dok se ne nasmijete.

Kad molite, dižete se da susretnete u zraku one koji mole u isti sat, i koje, osim u molitvi, ne možete sresti.

Stoga neka vaš posjet tom nevidljivome hramu bude samo zarad zanosa i svetoga zajedništva.

Jer, ako uđete u hram samo zato da prosite, nećete primiti;

A ako uđete da biste se ponizili, nećete se uzvisiti;

Ili čak ako uđete da molite za dobro drugih, neće vas čuti.

Dosta je da uđete u nevidljivi hram.

Ne mogu vas učiti kako da se molite riječima.

Bog ne sluša vaših riječi, osim kad ih sam izgovara na vaša usta.

I ne mogu vas poučiti molitvi more, šuma i planina.

Ali, vi koji se rodiste iz planina i šuma i mora možete naći njihovu molitvu u svome srcu,

I ako samo slušate u muku noći, čut ćete ih gdje govore u tišini:

»Bože naš, koji si krilato naše ja, tvoja volja naša je volja.

Tvoja čežnja u nama čezne.

U nama je tvoj žar, što će pretvoriti naše noći, koje su tvoje, u dane, koji su, također, tvoji.

Ne možemo iskati ništa od tebe, jer ti znaš naše potrebe prije nego što se i rode u nama;

Ti si naša potreba; i dajući nam više sama sebe, ti nam sve daješ.«

A onda pustinjač, koji je grad posjećivao jedanput na godinu, istupi i reče:
Govori nam o **Užitku**.

A on odvrati govoreći:

Užitak je hvalospjev slobodi,

Ali nije sloboda.

On je cvjetanje vaših čežnja,

Ali nije njihov plod.

On je dubina što zove u visinu,

Ali nije ni dubina ni visina.

On je zatočenik što uzima krila,

Ali nije prostor što ga obujima.

Da, odista, užitak je hvalospjev slobodi.

I rado bih da ga pjevate iz puna srca; ipak, ne bih da izgubite srca svoja pjevajući.

Neki od vaših mladih traže užitak kao da je on sve, te ih osuđuju i grde.

Ja ih ne bih osuđivao ni grdio. Ja bih da traže. Jer, oni će naći užitak, ali ne njega sama. Ima on sedam sestara, a posljednja je od njih ljepša od užitka.

Jeste li čuli za čovjeka koji je, iskopavajući korijenje iz zemlje, našao blago?

A neki se od vaših starijih sa žaljenjem sjećaju užitaka kao zala počinjenih u pijanstvu.

Ali, žaljenje je zamračivanje duha, a ne njegova kazna.

Trebalo bi da se užitaka sjećaju sa zahvalnošću, kao što se ljeti raduju jematvi.

Ipak, ako im godi da se žale, neka im godi.

A ima ih među vama koji nisu ni mladi da traže ni stari da se sjećaju;

I iz straha od traženja i sjećanja, izbjegavaju sve užitke, da ne bi zapustili duh ili ga povrijedili.

Ali je čak i u njihovu odustajanju užitak.

I tako, oni, također, nalaze blago iako kopaju korijenje drhtavim rukama.

Ali, recite mi: tko može povrijediti duh?

Zar slavuj može povrijediti tišinu noći, ili krijesnica zvijezde?

I zar vaš oganj ili vaš dim smeta vjetru?

Zar mislite da je duh mirna lokva koju možete uznemiriti štapom?

Često, poričući svoj užitak, samo spremate žudnju u skrovišta svoga bića.

Tko zna da li nas ono što propustimo danas ne čeka sutra?

Čak i tijelo vaše poznaje nasljeđe i njegovu pravičnu potrebu i neće da bude prevareno.

A tijelo je harfa dušina,

I vaše je da iz nje izmamite ili slatku glazbu ili zbrkane zvuke.

I sad pitate u srcu: »Kako da razlikujemo ono što je dobro u užitku od onoga što nije dobro?«

Otiđite u svoja polja i svoje vrtove, i naučit ćete da je užitak pčelin da skuplja med sa cvijeta,

Ali je i užitak cvijeta da pčeli daje med,

Jer, pčeli je cvijet vrelo života,

A cvijetu je pčela glasnik ljubavi,

A oboma, pčeli i cvijetu, pružanje i primanje užitka jest potreba i zanos.

Orfaležani, budite u svojim užicima poput cvjetova i pčela.

A pjesnik reče: Govori nam o **Ljepoti**.

A on odvrati:

Gdje ćete naći ljepotu, i kako ćete je naći ako ona sama nije vaš put i vaša vodilja?

I kako ćete govoriti o njoj ako ona ne bude tkalja vašega govora?

Žalosni i povrijeđeni vele: »Ljepota je ugodna i nježna.

Poput mlade majke, napol bojažljiva zbog vlastite slave, ide ona među nama.«

A strasnici će reći: »Ne, ljepota je moćna i strašna,

Poput oluje trese zemlju pod nama i nebo nad nama.«

Umorni i iscrpljeni vele: »Ljepota je od tihih šapata. Ona govori u našem duhu.

Njezin glas ulazi u našu tišinu poput slabašna svjetla što dršće strašeći se sjene.«

Nemirni veli: »Čuli smo gdje vrišti među planinama,

I s njenim kricima dođe topot kopita, i lepet krila, i rika lavova.«

Obnoć noćobdije vele: »Ljepota će se dići sa zorom na istoku.«

A o podne radnici i putnici vele: »Vidjesmo je gdje se naginje nad zemljom s prozora zapada.«

Zimi vele snijegom zameteni: »Doći će s proljećem skačući preko bregova.«

A za ljetne žege žeteoci vele: »Vidjesmo je gdje pleše s jesenskim lišćem, i ugledasmo snježni nanos u njezinoj kosi.«

Sve to govoraste o ljepoti,

Iako, odista, ne govoraste o njoj nego o nezadovoljenim potrebama.

A ljepota nije potreba nego zanos.

Ona nije žedna usta ni prazna pružena ruka,

Nego, prije, zapaljeno srce i začarana duša.

Ona nije slika koju ćete vidjeti ni pjesma koju ćete čuti,

Nego, prije, slika koju vidite iako su vam oči sklopljene i pjesma koju čujete iako su vam začepljene uši.

Ona nije sok na ispucaljoj kori drveta ni krilo pričvršćeno za kandže,

Nego, prije, vrt zauvijek u cvatu i jato anđela zauvijek u letu.

Orfaležani, ljepota je život kad život skine koprenu sa svoga svetog lica.

Ali, vi ste taj živat i vi ste ta koprena.

Ljepota je vječnost što se gleda u zrcalu.

Ali, vi ste ta vječnost i vi ste to zrcalo.

A stari svećenik reče: Govori nam o **Vjeri**.

A on odvrati:

Zar sam danas o čemu drugom govorio?

Nije li vjera sve stvari i svaka misao,

A i ono što nije stvar ni misao, nego čuđenje i iznenađenje, koje uvijek niče u duši, čak dok ruke tešu kamen ili napinju krosnu?

Tko može odvojiti svoju vjeru od svojih čina, ili svoje vjerovanje od onoga što ga zanima?

Tko može rasprostrijeti svoje sate preda se i reći: »Ovo je za Boga, a ovo za mene; Ovo mi je za dušu, a ovo za tijelo?«

Svi su vaši sati krila što lepeću kroz prostor od bića do bića.

Tko nosi svoju čudorednost drukčije nego kao najbolju odjeću, bolje da bude gol.

Vjetar i sunce neće mu razdrijeti kožu.

A tko određuje svoj smjer pomoću čudoređa, zatvara svoju dušu-pticu u krletku.

Najslobodnija pjesma ne dolazi kroz zasune i žice.

A komu je obožavanje prozor, da ga otvori ili zatvori, još nije posjetio kuću svoje duše, čiji su prozori od zore do zore.

Svagdašnji je vaš život vaš hram i vaša vjera.

Kad god u nj ulazite, ponesite sve sa sobom.

Ponesite plug, viganj, čekić i lutnju,

Ono što izradiste za nevolju ili za radost.

Jer, u sanjarenju se ne možete dići iznad svojih postignuća ni pasti ispod svojih propusta.

I povedite sa sobom sve ljude:

Jer, u slavlju ne možete poletjeti iznad njihovih nada niti se poniziti ispod njihova očaja.

I ako biste da upoznate Boga, ne budite zato odgonetač zagonetaka.

Radije gledajte oko sebe i vidjet ćete ga gdje se igra s vašom djecom.

I pogledajte u prostor: vidjet ćete ga gdje hodi po oblaku, pružajući ruke s munjama i spuštajući ih s kišom.

Vidjet ćete ga gdje se smiješi u cvijeću, a onda podiže i niže svoje ruke s drvećem.

A onda Almitra prozbori govoreći: Sad bismo te pitali o **Smrti**.

A on reče:

Vi biste da doznate tajnu smrti.

Ali, kako ćete je naći ako je ne potražite u srcu života?

Sova, čije su noćne oči slijepe za dan, ne može svući koprene s tajne svjetlosti.

Ako doista želite pojmiti duh smrti, otvorite srce široko u tijelo života.

Jer, život i smrt jedno su, kao što su jedno rijeka i ocean.

U dubini vaših nada i čežnja leži vaše znanje o onostranom.

I kao sjeme što sanja pod snijegom, vaše srce sanja o proljeću.

Vjerujte snima jer su u njima skrivene dveri vječnosti.

Vaš strah od smrti samo je drhtanje pastira što stoji pred kraljem, koji je ruke položio na nj, u znak časti.

Zar pastir nije sretan, ispod svoga drhtanja, što treba da nosi kraljev znak?

Ipak, nije li pažljiviji zbog svoga drhtanja?

Jer, što je umrijeti nego razgoliti se na vjetru ili okopnjeti na suncu?
I što je prestati disati ako ne osloboditi dah iz nemirnih plima i oseka, da se
može uzdići i potražiti Boga neopterećen?
Samo kad pijete iz rijeke tišine možete odista pjevati.
I kad stignete brdu do vrha, tek ćete se onda početi penjati.
I kad zemlja zatraži vaše udove, tek ćete onda odistinski proplesati.

I onda dođe večer. A Almitra, vidovita, reče: Blagoslovljen bio ovaj dan i ovo
mjesto i duh tvoj koji je govorio.

A on odvrati: Zar sam to ja govorio?
Zar nisam bio i slušalac?

Tada siđe niza stube hramske, i sav je narod išao za njim. I on priđe brodu i
stade na palubu.

I, pogledavši opet narod, podiže glas i reče: Orfaležani, vjetar me zove da vas
ostavim.

Iako se manje žurim nego vjetar, ipak moram poći.

Mi litalice, koji uvijek tražimo najsamotniju stazu, ne počinjemo današnji dan
gdje završismo jučerašnji; i zalazak sunčev ne nalazi nas gdje nas izlazak ostavi.
Čak i dok zemlja spava, mi putujemo.

Mi smo sjeme žilave biljke; i do naše je zrelosti i punine srca da li ćemo se dati
vjetru i rasijati se.

Kratki mi bijahu dani među vama, i još kraće riječi koje vam kazah.

Ali ako moj glas i iščezne u vašim ušima; i ako moja ljubav nestane u vašem
sjećanju, ja ću se opet vratiti,

I bogatijega srca, i govorit ću usnama podatnijim duhu.

Da, vratit ću se s plimom,

I premda me smrt može sakriti, i obuhvatiti me veća tišina, ipak ću opet tražiti vaše razumijevanje.

I neću uzalud tražiti.

Ako je išta istina što rekoh, ta će se istina otkriti u jasnijem glasu, i u riječima srodnijim vašim mislima.

Odlazim s vjetrom, Orfaležani, ali ne u prazninu;

I ako ovaj dan nije ispunjenje vaših potreba i moje ljubavi, neka bude obećanje do drugoga dana.

Čovjekove se potrebe mijenjaju, ali ne njegova ljubav, ni njegova čežnja da će njegova ljubav zadovoljiti njegove potrebe.

Znajte, stoga, da ću se iz veće tišine vratiti. Magla koja pada u zoru, ostavljajući rosu u poljima, dići će se i skupiti u oblak i onda pasti kao kiša.

I ja sam bio sličan magli.

U tišini noći išao sam vašim ulicama, i duh je moj u vaše kuće ulazio,

A kucaji vašega srca bijahu u mome srcu, i vaš je dah bio na mome licu, i sve sam vas upoznao.

Da, upoznah vašu radost i vašu bol, i u vašoj usnulosti vaši snovi bijahu moji snovi.

I često sam među vama bio jezero među planinama:

Odražavao sam vrhunce u vama i obronke, i čak prolazak stada vaših misli i vaših čežnja.

I u moju tišinu dopiraše smijeh vaše djece u potocima, i čežnja vaših mladih u rijekama.

I kad oni dosegoše moju dubinu, ipak potoci i rijeke ne prestadoše pjevati.

Nego mi još slađe od smijeha i veće od čežnje dođe.

To bijaše bezgranično u vama;

Golemi čovjek, u kojem ste vi samo stanice i tetive;

On, u čijem je pjevu sve vaše pjevanje samo bezglasno mrmljanje.

Po golemom čovjeku vi ste golemu,

I po razumijevanju njega razumjeh vas i zavoljeh vas.

Jer, kakve daljine može ljubav doseći koje ne bi bile u toj golemoj sferi?

Kakva viđenja, kakva iščekivanja i kakve naslute može uzvinuti taj let?

Poput orijaškoga debla prekriveha jabukovim cvijetom golemi je čovjek u vama.

On vas može saviti k zemlji, njegov vas miomiris diže u prostor, u njegovoj ste izdržljivosti besmrtni.

Rečeno vam je: poput lanca, vi ste slabi kao njegov najslabiji biočug.

Ali, to je samo polovica istine. Vi ste, također, snažni kao njegov najsnažniji biočug.

Mjeriti vas najmanjim od vaših djela jest računati snagu oceana po slaboći njegove pjene.

Suditi vam po vašim propustima jest blatiti godišnja doba zbog njihove promjenjivosti.

Da, vi ste kao ocean,

I premda teški brodovi čekaju plimu na vašim žalima, ipak, poput oceana, ni vi ne možete ubrzati svoje plime.

Isto ste i kao godišnja doba,

I premda u svojoj zimi poričete svoje proljeće,

Ipak proljeće, odmarajući se u vama, smije se u svojoj pospanosti, i ne vrijeđa se.

Nemojte misliti da ovo govorim kako biste mogli kazati jedno drugome: »On nas previše slavi. Vidi samo dobro u nama.«

Govorim vam samo riječima o onome što i sami znate u svojoj misli.

I što je riječ znanje do sjena neizrecivoga znanja?

Vaše misli i moje riječi valovi su iz zapečaćena sjećanja koje čuva uspomene na naše jučer,

I na drevne dane kad zemlja nije znala ni za nas ni za sebe,

I na noći kad je zemlja bila kaos.
Mudri su dolazili k vama da vam dadu od svoje mudrosti.
Ja sam došao uzeti od vaše mudrosti.
I opazih da sam otkrio nešto više od mudrosti. To je ognjeni duh u vama koji se sve više pribire,
Dok vi, ne hajući za njegovo širenje, žalite za venjenjem svojih dana.
Život, u potrazi za životom u tijelima, boji se groba.
Nema ovdje grobova.
Ove planine i nizine kolijevka su i kamenovi preko potoka.
Kud god prođete poljem, gdje pokopaste pretke, pogledajte onamo i ugledat ćete sšebe i svoju djecu gdje plešete držeći se za ruke.
Odista, često se veselite i ne znajući.
Drugi su k vama dolazili, i za zlatna obećanja, kojima povjerovaste, dadoste im samo bogatstvo, vlast i slave.
Ja vam dadoh manje od obećanja, a ipak darežljiviji bijaste prema meni.
Dadoste mi dublju žeđ za životom.
Zacijelo nema većeg dara čovjeku od onoga koji preobraća sve njegove ciljeve u goruće usne i sav život u vrelo.
I u tome je moja čast i moja nagrada –
Kamo god dođem na vrelo da se napijem, otkrivam da je i sama živa voda žedna;
I ona mene pije dok ja pijem nju.
Neki me od vas smatraju ponosnim i odveć stidljivim da bih primao darove.
Odviše sam ponosan, doista, da bih primao plaće, ali ne i darove.
I premda sam jeo jagode među brdima, kad biste me pozivali za trpezu,
I spavao u trijemu hramskom, kad biste mi radosno nudili noćište,
Nije li vaša ljupka brižnost zaslađivala hranu mojim ustima i omatala snom moje vizije?
Za ovo vas moram blagosloviti:

Mnogo ste davali i ne znajući da uopće dajete.

Odista, ljubaznost koja se gleda u zrcalu pretvara se u kamen,

A dobročinstvo koje samo sebe zove nježnim imenima biva roditelj prokletstvu.

A neki od vas zвахu me ustranu, i pili su sa mnom moju samotnost,

A vi rekoste: »Svjetuje se s drvećem šumskim, a ne s ljudima.

Sjedi sam navrh brijega i gleda odozgo naš grad.«

Istina je da sam se penjao na bregove i išao dalekim mjestima.

Kako sam vas mogao vidjeti osim s velike visine ili iz velike daljine?

Kako se netko može dosta približiti dok se ne udalji?

I drugi me među vama pozivahu, ne riječima, i govorahu:

»Tuđinče, tuđinče, ljubitelju nedostupnih visina, zašto boraviš među vrhuncima gdje orlovi gnijezda viju?

Zašto tražiš nedokučivo?

Kakve ćeš oluje uhvatiti mrežom?

I kakve magličaste ptice loviš po nebu?

Dođi i budi jedan od nas.

Sidi i utoli glad našim kruhom i utaži žeđ našim vinom.«

Govorahu tako u samoći duše;

Ali, da im je samoća bila dublja, znali bi da sam tražio samo tajnu vaše radosti i bola,

I da sam lovio samo vaša veća jastva što idu nebom.

Ali, lovac je bio i lovina;

Jer, mnoge od mojih strijela ostaviše luk da bi našle moje vlastite grudi.

I letač je, također, bio puzač;

Jer, dok su se krila moja širila na suncu, sjena njihova na zemlji bijaše kornjača.

I ja koji sam vjerovao bio sam i onaj koji sumnja;

Jer, često sam stavljao prst u vlastitu ranu da bih mogao jače vjerovati u vas i jače vas upoznati.

I upravo s tom vjerom i s tim znanjem kažem:
Vi niste zatočeni u tijelima, ni omeđeni kućama i poljima.
Ono što ste vi boravi iznad planina i luta s vjetrom.
To nije biće koje puze po suncu da se zgrije niti kopa rupe u mraku radi sigurnosti,
Nego slobodno, duh koji ovija zemlju i pokreće je u eteru.
Ako ovo i jesu nejasne riječi, ne tražite da se objasne.
Nejasan je i mutan početak svih stvari, ali ne i njihov kraj,
I radovao bih se kad biste me pamtili kao početak.
Život, i sve što živi, začet je u magli, a ne u kristalu.
I tko zna nije li kristal magla koja propada?
Evo što bih volio da upamtite pamteći mene:
Što se čini najslabije i najsmetenije u vama najjače je i najodređenije.
Nije li vaš dah uspravio i očvrsnuo ustroj vaših kostiju?
I nije li neki san, kojeg se nitko ne sjeća da ga je usnio, saznao vaš grad i stvorio sve što je u njemu?
Kad biste samo vidjeli dizanje i spuštanje toga daha, prestali biste gledati sve drugo,
I kad biste čuli samo šapat toga sna, ne biste slušali nijedan drugi zvuk.
Ali, vi ne vidite niti čujete, i to je dobro.
Koprenu koja vam zastire oči dići će ruke koje je i otkáže,
A glinu koja vam je u ušima iščupat će prsti koji je i zamijesiše.
I vidjet ćete
I čut ćete.
I ne treba da žalite što upoznaste sljepilo niti da se tužite što bijaste gluhi.
Jer, toga ćete dana upoznati skrivenu svrhu svih stvari,
I blagosiljat ćete mrak kao što biste blagosiljali svjetlost.
Rekavši to, on se obazre i spazi krmilara svoga broda gdje stoji uz krmilo i gleda čas u razapeta jedra, čas u daljinu.

I on reče:

Strpljiv je, više nego strpljiv, zapovjednik moga broda.

Vjetar puše, i nemirna su jedra;

Čak i krmilo moli smjer;

Ipak, spokojno zapovjednik čeka da završim.

I ovi moji mornari, koji slušahu zbor većeg mora, slušahu me strpljivo.

Sad više ne mogu čekati.

Spreman sam.

Potok je dospio do mora, i još jednom velika mati prima svoga sina na grudi.

Zbogom, Orfaležani,

Ovaj dan minu.

Zatvara se nad nama poput lokvanja nad svojim sutra,

Što nam ovdje bijaše dano, čuvat ćemo,

I ako ne bude dosta, moramo opet zajedno doći i zajedno pružiti ruke davaocu.

Ne zaboravite da ću vam se vratiti.

Još malo, i moja će čežnja skupljati prah i pjenu za drugo tijelo.

Još malo, čas odmora na vjetru, i druga će me žena roditi.

Pozdravljam vas i mladost koju provedoh s vama.

Tek se jučer sretosmo u snu.

Vi mi pjevaste u mojoj samoći, a ja od vaših čežnja sazidah grad na nebu.

No, probudismo se, i san naš prođe, i više nije zora.

Podne je nad nama, i naša polubudnost pretvori se u puniji dan, i moramo se rastati.

Ako se u sumrak sjećanja još jedanput sretnemo, govorit ćemo zajedno, i vi ćete mi pjevati dublju pjesmu.

I ako se naše ruke sretnu u drugome snu, sazidat ćemo drugi grad na nebu.

Govoreći tako, dade znak pomorcima, i oni pravo podigoše sidro i odriješiše brod s naveza, i zaploviše na istok.

I krik se začu od naroda, kao iz jednog srca, i diže se u suton i poleti nad morem poput snažna zvuka trublje.

Samo Almitra bijaše tiha, gledajući za brodom dok nije iščezao u magli.

I kad se svi ljudi razidoše, ona još stajaše sama na nasipu, sjećajući se u srcu njegove izreke:

»Još malo, trenutak odmora na vjetru, i druga će me žena roditi.«

Tvoj i moj Libanon

Ti imaš svoj Libanon, a ja imam svoj.

Tvoj je Libanon zemlja politike i njenih problema,

Moj je prirodni Libanon u svoj svojoj ljepoti.

Ti imaš svoj Libanon s programima i sukobima,

Ja imam svoj sa snovima i nadama.

Budi zadovoljan svojim Libanomom, kao što sam ja zadovoljan slobodnim Libanomom iz svojega viđenja.

Tvoj je Libanon zapetljani politički čvor koji Vrijeme nastoji odriješiti.

Moj je Libanon lanac humaka i planina što se s poštovanjem i veličanstveno dižu plavom nebu.

Tvoj je Libanon međunarodno pitanje koje još treba riješiti,

Moj Libanon jesu spokojne, čarobne doline po kojima se razliježe brenčanje crkvenih zvona i

žubor potoka.

Tvoj je Libanon prijepor između Zapadnjaka i njegova protivnika s Juga,

Moj Libanon jest krilata molitva što zorom lebdi, dok pastiri vode stada na pašu, i onda s večeri, kad se težaci vraćaju s njiva i iz vinograda.

Tvoj je Libanon popis bezbrojnih duša,

Moj je spokojna planina što stoji između mora i nizina kao pjesnik između dvije vječnosti.

Tvoj je Libanon smicalica lisice kad se sretne s hijenom, i varka hijene kad se sretne s vukom.

Moj je Libanon vijenac uspomena na djeve što kliču na mjesecini i na djevice što pjevaju između gumna i tijeska za vino.

Tvoj je Libanon šah koji igraju biskup i general,

Moj je Libanon hram u kojem moja duša nalazi sklonište kad se izmori od ove civilizacije što juri na škripavim kotačima.

Tvoj Libanon jesu dvojica ljudi: porezovnik i poreznik.

Moj Libanon jest čovjek što drži glavu među dlanovima u hladovini Svetih Cedrova, zaboravivši sve osim Boga i sunčane svjetlosti.

Tvoj Libanon jesu luke, pošte i trgovina,

Moj je daleka misao, žarka ljubav i božanska riječ što je Zemlja šapće u uho svemiru.

Tvoj Libanon jesu službenici, zaposleni i direktori,

Moj Libanon jest stasanje mladosti, odlučnost zrele dobi i mudrost starosti.

Tvoj Libanon jesu zastupnici i odbori,

Moj Libanon jest ponovno sastajanje i okupljanje oko ognjišta za olujnih noći, kad mrak ublažava čistoća snijega.

Tvoj Libanon jesu stranke i sljedbe,

Moj je mladost što se penje na stjenovite visine, gazi potoke i luta poljima.

Tvoj Libanon jesu govor, predavanje i raspre,

Moj je pjev slavuja, šumor grana u gajevima, jeka pastirske frule u dolinama.

Tvoj Libanon jesu krinke, tuđe misli i prijevara,

Moj je Libanon obična i gola istina.

Tvoj Libanon jesu zakoni, pravila, isprave i diplomatski spis,

Moj jest zemlja u doticaju s tajnama života koje ona poznaje i ne znajući za svoje znanje; moj je Libanon čežnja što svojim osjetljivim vrškom doseže krajnji rub neviđenoga i vjeruje da je

to san.

Tvaj je Libanon namrgođen starac što gladi bradu i misli samo na se.

Moj je Libanon mladić, uspravan kao toranj, koji se osmjehuje poput zore i na druge misli

kao što midi na sebe.

Tvoj Libanon hoće da se odcijepi i da, istodobno, bude ujedinjen sa Sirijom.*

Moj Libanon niti se ujedinjuje niti odcjepljuje, niti se povećava niti smanjuje.

Ti imaš svoj Libanon, a ja imam svoj,

Ti imaš svoju zemlju Libanon i njene sinove, a ja imam svoju i njene sinove.

Ali, tko su sinovi tvojega Libanona?

Dopustite da vam ih pokažem u njihovoj zbiljnosti:

To su oni kojima su duše rođene u bolnicama Zapada, kojima su se duhovi probudili u krilu gramzivog izigravanja plemenitosti:

Oni su poput savitljivih grana što se njišu lijevo-desno. Oni dršću zarom i s večeri, ali nisu

svjesni svojega drhtanja.

Oni su kao bez jarbola i krmila brod što ga ljuljaju valovi. Sumnjičavost je njegov

zapovjednik a luka mu pećina zloduha; jer, zar svaka prijestolnica u Europi nije pećina

zloduha?

Ti su sinovi Libanona snažni i slatkorječivi među sobom, ali slabi i nijemi među Europljanima.

Oni su slobodni i žarki reformatori, ali samo u novinama i za govornicom.

Krekeću kao žabe i vele: »Oslobađamo se svojega starog dušmanina«, dok im je stari

dušmanin skriven u vlastitim tijelima.

Stupaju u sprovodu pjevajući i trubeći, ali povorku svatova na konjima pozdravljaju s

kuknjavom i trganjem odjeće. Ne osjećaju gladi dok je ne očute usvojim džepovima.

Kad susretnu koga čija je glad duhovna, ismijavaju ga i klone ga se govoreći: »On je

samo sablast što hoda po svijetu priviđenja.«

Oni su poput robova koji, zato što su im zardali okovi zamijenjeni sjajnim, misle da su

slobodni.

To su sinovi tvojega Libanona. Ima li i jednoga među njima odlučna poput stijena Libanona,

ili plemenita kao libanonske planine, ili slatka i bistra kao libanonska voda ili čista i

svježha kao okrepljujući libanonski lahor?

Ima li i jednoga među njima koji može tvrditi da je njegov život bio kap krvi u žilama

Libanona, ili suza u očima, ili osmijeh na usnama?

To su sinovi tvojega Libanona. Koliki li su u tvojim očima, kolišni li su u mojima!

Daj da ti sad pokažem sinove mojega Libanona:

Oni su seljaci koji krševitu zemlju pretvaraju u voćnjake i vrtove.

Oni su pastiri koji vode stada iz jedne u drugu dolinu da bi povećali, umnožili i ponudili

vam svoje meso kao hranu i svoju vunu kao ruho.

Sinovi mojega Libanona jesu obrezivači loze koji tiješte grožđe i prave dobro vino,

Očevi koji podižu dudove i drugi koji predu svilu,

Muževi koji žanju pšenicu i žene koje kupe snoplje,
Oni su zidari i lončari, tkači i ljevači crkvenih zvona,
Oni su pjesnici i pjevači koji svoje duše izlijevaju u nove stihove,
To su oni, koji, bez prebite pare, odoše iz Libanona u drugu zemlju, a srca im
gore od zanosa

 i odlučnosti da se vrate s obiljem zemlje u rukama i s lovorovim vijencima
postignuća

 da im krase čela,

Oni se prilagođavaju novoj sredini, i na cijeni su kamo god dođu;

To su sinovi mojega Libanona, neugasive zublje i sol nepokvarljiva,

Oni kroče krupnim koracima k istini, ljepoti i savršenstvu.

Što ćeš ti ostaviti zemlji libanonskoj i njenim sinovima za sto godina? Reci mi,
što ćeš ti

 ostaviti budućnosti osim pretvaranja, licemjerja i gluposti?

Vjeruješ li ti da će eter čuvati mrtvačke sablasti i zadah grobova?

Zamišljaš li da će život umotavati svoje tijelo u dronjke?

Doista ti kažem da će maslinova mladica koju seljak posadi na podnožju planine
u Libanonu nadživjeti tvoja djela i postignuća. A drveno ralo što ga dva vola
vuku po prizidima Libanona slavom nadmašuju vaše nade i častohleplje.

Velim ti, a svjedokinja mi je svijest svemira, da je pjev povrtarke na obroncima
Libanona vredniji od blebetanja tvojih odličnika.

Sjeti se da si ništa. Ali, kad uvidiš svoju sitnoću, moja će se odvratnost prema
tebi pretvoriti u suosjećanje i ljubav. Šteta što ne razumiješ.

Ti imaš svoj Libanon, a ja imam svoj.

Ti imaš svoju zemlju Libanon i njene sinove. Budi zadovoljan njome ako te
usrećuju prazni mjehurići. A ja, ja sam sretan i smiren sa svojim Libanomom, i
ima sreće, zadovoljstva i spokoja u mojem pogledu na tu zemlju.

Libanon je od 1944. nezavisna republika, odcijepljena od Sirije. Đžubran je predvidio to odcjepljenje pedeset godina prije.

More

U gluho doba noći,
Dok čovjek drijema pod pokrivačima,
Šuma objavljuje:
»Ja sam snaga
Koju sunce izvuče
Iz srca zemlje.«

More ostaje tiho, govoreći samo sebi:

»Ja sam snaga.«

Litica veli:

»Vjekovi me podigoše da budem kao spomenik
Do sudnjega dana.«

More ostaje mirno, govoreći samo sebi:

»Ja sam spomenik.«

Vjetar zavija:

»Ja sam snažan,
Ja dijelim nebo i zemlju.«

More ostaje mirno, govoreći samo sebi:

»Vjetar je moj.«

Rijeka veli:

»Ja sam bistra voda

Koja taži žeđu zemlje.«

More ostaje mirno govoreći samo sebi:

»Rijeka je moja.«

Planinski vrhunac veli:

»Stojim visoko kao zvijezda Usred nebesa.«

More ostaje mirno, govoreći samo sebi:

»Vrhunac je moj.«

Mozak veli:

»Ja sam upravljač;

Svijet je u onima koji upravljaju.«

More ostaje drijemajući, govoreći u svojem snu:

»Sve je moje.«

Pregršt pijeska sa žala

Kad povjeriš svoju nevolju susjedu, daruješ mu dio svojega srca.

Ako je u njega velika duša, zahvaljuje ti; a ako je malena, omalovažava te.

Napredak nije puko popravljanje prošlosti;

On je neprekidno gibanje prema budućnosti.

Gladan, divljak bere plod s drveta i jede ga;

Gladan, uljuđen čovjek kupuje ga od čovjeka koji ga, pak, kupuje od čovjeka koji ga bere.

Umjetnost je korak od vidljivoga, poznatoga, do nepoznatoga.

Dok zemlja diše, mi živimo; kad prestane disati, umiremo.

Čovječje je oko povećalo; pokazuje mu zemlju većom nego što jest.

Klonim se ljudi koji misle da je drskost hrabrost, a nježnost kukavnost.

A klonim se i onih koji misle da je brbljanje mudrost, a šutnja neznanje.

Oni vele meni: Ako vidiš roba gdje spava, ne budi ga jer, možda, sanja o slobodi.

Ja velim njima: Ako vidite roba gdje spava, probudite ga i objasnite mu slobodu.

Osporavanje je niži stupanj umnosti.

Hrabrost je vulkan; sjeme neodlučnosti ne klija u njegovu krateru.

Rijeka i dalje teče k moru pa bilo mlinsko kolo slomljeno ili ne bilo.

Što ti je veća radost ili žalost, to ti je manji svijet u očima.

Učenje hrani sjeme, ali ti ono samo ne daje nikakva sjemena.

Služim se mržnjom kao oružjem da bih se branio; da sam jak, nikad mi ne bi trebalo takva oružja.

Među ljudima ima ubojica koje nikad nisu ubile, lupeža koji nikad nisu ukrali i lažljivaca koji govore suštu istinu.

Očuvaj me od mudrosti koja ne plače, filozofije koja se ne smije i veličine koja se ne klanja pred djecom.

O veliko umno Biće! ti koje si skriveno i koje postojiš u svemiru i za njega, možeš me čuti jer si u meni i vidjeti me jer sve vidiš; molim te, posij u moju dušu sjeme svoje mudrosti da izraste kao mladica u tvojoj šumi i da urodi tvojim plodom. Amen.

Izreke potoka

Išao sam dolinom dok je zora, rudeći, odavala tajnu vječnosti,

A ondje je potok, tekući, pjevao, zvao i govorio:

Život nije samo veselje;

Život je čežnja i odlučnost.

Mudrost nije u riječima;

Mudrost je smisao u riječima.

Veličina nije u visokom položaju;

Veličina je u onih koji odbijaju položaj.

Čovjek nije plemenit po podrijetlu;

Koliko li je plemenitih poteklo od ubojica!

Niti je pokvaren svaki onaj koji je okovan;

Katkad je lanac dragocjeniji od ogrlice!

Raj nije u skrušenosti;
Raj je u čistu srcu.

Pakao nije u mucu;
Pakao je u praznu srcu.

Bogatstva nisu samo u novcu;
Kolike li su skitnice bile bogatije od svih ljudi!

Niti su svi siromasi vrijedni prezira;
Bogatstvo je svijeta u glavi kruha i u ogrtaču.

Ljepota nije u licu;
Ljepota je svjetlost u srcu.

Savršenstvo nije u onih koji su čista srca;
Vrline može biti i u grijehu.

To reče potok drvetu na svojoj obali;
Možda je u onome što je pjevao potok bilo nešto od tajna mora.

Sedam ukora

Ukorih srce svoje sedam puta!

Prvi put: kad se kušah dočepati
visokoga položaja izrabljujući slabije.

Drugi put: kad se pretvarah da sam hrom
pred onima koji bijehu obogaljeni.

Treći put: kad, pošto mi bijaše dano da biram,
radije izabrah lagano nego teško.

Četvrti put: kad sam, pogrješivši,
tješio sam sebe pogreškama drugih.

Peti put: kad bijah poslušan iz straha
tvrdeći onda da sam jak u strpljenju.

Šesti put: kad odizah halju
da bih izbjegao glib života.

Sedmi put: kad pjevah hvalospjeve Bogu
i mišljah da je pjevanje vrlina.

Samoća i povučенost

Život je otok na oceanu samoće i povučенosti.

Život je otok, litice su mu čežnje, drveće snovi, cvjetovi njegova samostalnost, a on sam usred oceana samoće i povučенosti.

Tvoj život, prijatelju moj, jest otok odvojen od svih drugih otoka i kontinenata. Bez obzira na to koliko si lađa poslao prema drugim obalama, ili koliko je lađa stiglo do tvojih obala, ti sam jesi otok odvojen svojim bolima, povučен u svojoj sreći i dalek u svojem suosjećanju i skriven u svojim tajnama i zagonetkama.

Vidio sam te, prijatelju moj, gdje sjediš na hrpi zlata, sretan sa svojim blagom i velik u svojem bogatstvu i vjerujući da je šaka zlata tajni lanac koji povezuje misli ljudi s tvojim vlastitim mislima i koji povezuje njihovo osjećanje s tvojim vlastitim.

Vidio sam te kao velikoga zavojevača koji vodi zavojevačke vojske do tvrđave, a onda je razara i osvaja.

Pogledavši drugi put, otkrih iza zida tvoje riznice srce što dršće u samoći i povučenosti, kao što dršće žedan čovjek u kavezu od zlata i dragulja, ali bez nade.

Vidjeh te, prijatelju moj, gdje sjediš na prijestolju slave okružen ljudima koji uznose tvoje milosrđe, nabrajaju tvoje darove, upirući oči u tebe kao da su u nazočnosti kakva proroka koji uzdiže njihove duše do planeta i zvijezda. Vidjeh te gdje gledaš u njih, lica puna zadovoljstva i snage, kao da si ti njima ono što je duša tijelu.

Pogledavši opet, vidjeh tvoje povučeno jastvo gdje ti stoji uz prijestolje pateći u svojoj povučenosti i tresući se u svojoj samotnosti. Vidjeh to jastvo gdje pruža ruke kao da nešto prosi od nevidljivih duhova. Vidjeh ga gdje gleda, preko ljudskih ramena, u daleko obzorje, bez igdje ičega osim svoje samoće i povučenosti.

Vidjeh te, prijatelju moj, strasno zaljubljena u lijepu ženu gdje joj dlanove obasipaš poljupcima dok ona gleda te sa suosjećanjem i privrženosti u očima i milinom i materinstvom na usnama; i, potajno, rekoh sebi da je ljubav izbrisala

njegovu samoću i uklonila njegovu povučenuost, i on je sada u vječnoj duši koja k sebi, s ljubavlju, privlači one što bijahu odvojeni samoćom i povučenošću.

Tvoj život, prijatelju moj, jest boravište daleko od svih drugih boravišta i od susjeda.

Tvoja je nutarnja duša kuća daleko od drugih kuća što po tebi dobiše ime. Ako je to boravište mračno, ne možeš ga napuniti susjedovim bogatstvom; ako je usred pustinje, ne možeš ga premjestiti u perivoj što ga posadi tkogod drugi.

Tvoja je nutarnja duša, prijatelju moj, okružena samoćom i povučenošću. Da nema te samoće i te povučenuosti, ti ne bi bio ti i ja ne bih bio ja. Da nema te samoće i te povučenuosti, ja bih, čuvši tvoj glas, pomislio da sam govorim; ipak, da ti vidjeh lice, pomislio bih da gledam u zrcalo.

Jedne godine nezabilježene u povijesti

... Uto se iza vrbika ukaza lijepa djevojka kose što doticaše tlo. Zastade uz usnula mladića i dodirnu njegovu nježnu obrvu svilenom mekom rukom.

On pogleda u nju sanjivim očima kao da ga probudiše sunčane zrake.

Kad shvati da uza nj stoji emirova kći, pade na koljena kao Mojsije kad ugleda gorući grm.

Pokuša govoriti. Riječi mu nedostajahu, ali njegove suzne oči zamijeniše jezik.

Mlada ga djevojka zagrlila, poljubi ga u usne; onda ga poljubi u oči, sušeći njegove obilne suze i usne svojim poljupcima.

Glasom nježnijim od šumora trske, ona reče: »Vidjeh te, dragi, u svojim snovima; promatrah tvoje lice u svojoj samoći. Ti si izgubljeni drug moje duše i

druga, bolja polovica, od koje se odvojih kad mi bješe naređeno da dođem na ovaj svijet.«

»Dođoh ovamo potajno da se združim s tobom, dragi. Ne boj se; sad si u mojim rukama. Ostavih slavu koja okružuje oca mojega i dođoh da idem za tobom do svršetka svijeta, i da s tobom ispijem čašu života i smrti.«

»Dođi, dragi, pođimo u pustinju, daleko od civilizacije.«

I ljubavnici krenuše u šumu, u mrklu noć, ne bojeći se ni emira ni sablasti tame.

Zaboga, srce moje

Zaboga, srce moje, taji svoju ljubav,
i skrivaj tajnu od onih koje vidiš
i bit ćeš bolje sreće.

O onome tko otkriva svoje tajne misle da je bedak;
muk i tajnost mnogo su bolji onome
tko se zaljubi.

Zaboga, srce moje, ako tko upita
»Što se dogodilo?«, ne odgovaraj.
Ako te upitaju: »Tko je ona?«,
Reci da ljubi drugoga
I pravi se da za to ne haješ.

Zaboga, ljubavi moja, sakrij svoju strast;
Tvoja bol jest tvoj lijek, jer je ljubav
duši kao vino čaši - što vidiš,
prozirno je; što je skriveno, njegov je duh.
Zaboga, srce moje, sakrij svoje nevolje;
tada ćeš, i u huku mora i lomu nebesa,

biti sigurno.

Crvendać

O Crvendaću, zapjevaj! jer je tajna vječnosti
u pjesmi.

Želio bih da sam, kao ti, slobodan od zatvora
i lanaca.

Želio bih da sam, kao ti, duša što leti
nad dolinama,
Pijući svjetlost kao što se vino pije
iz eterskih pehara.

Želio bih da sam kao ti, nevin, zadovoljan
i sretan,
Ne znajući za budućnost i zaboravljajući prošlost.

Želio bih da sam kao ti u ljepoti, draži
i otmjenosti,
Dok mi vjetar širi krila
da ih uresi rosa.

Želio bih da sam kao ti, misao što lebdi
nad zemljom,
Lijući moje pjesme između šume
i neba.

O Crvendaću, zapjevaj! i rasprši mi tjeskobu.

Slušam glas u tvom glas
koji mi šapće u nutarnjem uhu.

Džubran Halil Džubran

Libanonsko-sirijsko-američki pjesnik i slikar Džubran Halil Džubran (Kahlil Gibran) rodio se 6. prosinca 1883. u Bšareji, stotinjak kilometara od Bejruta, u sjevernom Libanonu, kraju cedrova, koji se u *Starome zavjetu* spominje oko 103 puta. Mati mu je bila kći maronitskoga svećenika, pripadnika monofizitske kršćanske crkve, u kojoj se sirijski, ili aramejski - jezik kojim je govorio Krist - upotrebljava u bogoslužju.

Pošto je 1869., četrnaest godina prije Džubranova rođenja, bio otvoren, s izvođenjem Verdijeve *Aide*, Sueski kanal, stotine tisuća ljudi - koji su prije toga trgovali devama i konjima, držali svratišta za putnike, vodili mnogobrojne karavane - ostale su bez posla. To je izazvalo nezapamćen egzodus arapskoga stanovništva u Australiju, Afriku, Južnu Ameriku, SAD . . .

Taj veliki val odnio je i Džubranovu obitelj u Boston, u SAD, kad mu je bilo samo 12 godina. Nakon dvogodišnjega školovanja u tome gradu, vraća se u Bejrut, gdje se upisuje na medicinu i usavršava se u arapskome jeziku.

Iz Bejruta preko Grčke, Italije i Španjolske, odlazi u Pariz (1901-1903), gdje izlaže crteže, o kojima sam August Rodin veli da se mogu usporediti s likovnim djelima drugoga velikog pjesnika i slikara, Williama Blakea.

Džubran je sam ilustrirao, kao i Blake, svoje mnogobrojne knjige, crtajući, nadahnut Leonardom i Michelangelom, ljudska tijela u položajima kad najsnažnije izražavaju dušu koja teži jedinstvu sa sobom i sa svijetom.

U nadahnutom predgovoru knjizi *Twenty Drawings by Kahlil Gibran* (Random House, New York, 1974.) kritičarka Alice Raphael ovako označuje osnovne vrijednosti Džubranove umjetnosti: »Prosvjetljiva ljepota oblikuje njegovo djelo: njemu ideja biva lijepa ako je istinita, osjećaj biva istinit ako je zbiljski. On ima jedinstvenu moć da u prikazivanju ljepote i istine bitno odvoji od nebitnoga. On se pridržava jednostavnog načina u prikazivanju ideje, što je blisko duhu slikara rane renesanse, premda je umjetnost mnogih stoljeća sudjelovala u oblikovanju njegovih snaga; ali je on u svojim stavovima jednostavan, gotovo nagonski jednostavan. Odista, on se može opisati kao intuitivan umjetnik - kao tip umjetnika u kojega je osjećaj poput čudesnih rašalja koje ga dovode do ležišta zlatnih dragocjenosti i koji ne smućuje njegov duh intelektualnim pojmovima o tome što i kako treba stvarati«. I malo dalje: »Džubranova je umjetnost simbolička u najdubljem značenju te riječi jer je ukorijenjena u onim osnovnim istinama koje su temeljne za sva stoljeća i za sva iskustva. On osjeća smisao zemlje i njezinih plodina, čovjeka kao krajnjeg i savršenog cvijeta i kroza sve svoje djelo izražava međuovisnu jedinstvenost čovjeka i prirode.« (Ova ocjena, naravno, neće zvučati pretjerano samo ako Džubranovo slikarstvo uvijek povezujemo s njegovim književnim radom, koji je neusporedivo superiorniji.)

No, uskoro je iz Europe bio pozvan u SAD, gdje mu je od sušice umrla sestra Sultana, a mati mu pala u krevet pogođena istom teškom bolešću. Uto, premine mu i polubrat Petar. Sestra mu Marijana slučajno preživi boljeticu, koja mu pomori obitelj. Najposlije, nakon petnaest mjeseci bolovanja, umrije mu i mati.

Odgojen u predajama moronitske crkve, nasljednice antiohijske (čiji se svećenici smiju ženiti), i, s druge strane, utopljen u moru islamske civilizacije, Džubran je ubrzo zabacio religiozni formalizam predačkih vjerovanja, sinkretizirajući,¹ malo-pomalo, obje tradicije. Podjednako je strastveno čitao Bibliju, spise sv. Augustina, Buddhine propovijedi, Zarathustru, Konfucija, Voltairea, Rousseaua, Nietzschea, Jeffersona, Emersona i Lincolna. Zainteresiran je za kršćansku i islamsku filozofiju i teologiju. Na njega utječe Avicenna, Averroës i Gazali. Jednom je napisao: »Nema pjesme bliže mome vjerovanju od Avicennina *Silaska duša*... U toj sublimnoj pjesmi stari mudrac utjelovljuje najviše nade što ih je rodio ljudski duh i znanje, najdublje vrelo imaginacije stvoreno u ljudskom mišljenju.«

U životu su mu žene imale dominantan utjecaj, o kojem on veli: »Sve što zovem svojim 'ja' dugujem ženama, još od djetinje dobi. Žene su otvorile prozore mojih očiju i vrata mojega duha. Da nije bilo žene-matere, žene-sestre, žene-prijateljice, ostao bih spavajući među onima koji vedrinu svijeta mute svojim hrkanjem.«

Mnoge su žene prošle kroz Džubranov život, ali su dvije ostavile u njemu trajan trag. Nekoliko žena, s kojima se najprisnije družio, ostavilo je potresna sjećanja na njega, kao Barbara Young, a dnevnički zapisi Mary Haskell i njezina pisma pjesniku, kao i njegova njoj, provijavaju i danas onom vrstom ljubavne čežnje koja se ne može utažiti nikakvim dodirrom, čežnje koja smisao otkriva u samom svojem postojanju.

¹ sinkretiziranje – spajanje raznovrsnih, protuslovnih nazora, nespojivih među sobom

Na prvoj svojoj izložbi mističkih slikarija, 1904. u Bostonu, susreo se Džubran sa svojom budućom dobročiniteljkom i prijateljicom, koja će mu ostati privržena do kraja života. Kao 21-godišnjak, omalen, krhak - punačkih usnica ispod crnih brkova i duševnih smeđih očiju - upoznao se, naime, sa 31-godišnjom Mary Haskell, kćeri pripadnika osiromašena južnjačkoga plemstva. Džubran ju je poslije opisao kao »anđelku (*she-angel*) koja me vodi prema sjajnoj budućnosti i koja mi popločava put k intelektualnom i financijskom uspjehu«. Dijelom svojega skromnog prihoda opskrbljivala ga je dvije godine u Parizu i, po povratku, smjestila ga u stan u Greenwich Villageu, u New Yorku, u kojem je boravio od 1911. do smrti. Taj jednosobni stan, koji je on nazvao *pustinjačkom izbom (hermitage)*, pretvorio se, s vremenom, u stjecište pisaca i umjetnika, osobito arapskih književnika emigranata. Bila mu je životna suputnica 20 godina. Bogata korespondencija, poslije objavljena u knjizi *Ljubljeni prorok (Beloved Prophet, 1972)*, iscrpno oslikava njihovu duboku vezu, koja je obuhvaćala strastvenu međusobnu ljubav i, poslije, intelektualno i emocionalno suživljavanje, sve do samoporicanja. Džubran joj je, nakon mnogo godina zajedničkog života, ponudio brak, ali je ona, svjesna da je mnogo starija od njega, to odbila, te su se rastali. Mary se potom udala za južnjačkog aristokrata J. Florancea Minisa, 1926.

Poslije toga, Džubran se upoznao s novom svojom obožavateljicom, Barbarom Young, mladom nastavnicom engleskog jezika, koja je nastojala postati pjesnikinjom. Toliko je bila opčinjena njime da je, i poslije njegove smrti, ostatak života posvetila predavanjima i člancima o njemu, a 1945. izišla joj je i biografska knjiga *Taj čovjek iz Libanona (This Man from Lebanon)*.

Halil Džubran pisao je i na arapskom i na engleskome, te se u njegovim spisima pronicu zapadnjačka i istočnjačka civilizacija, sve do stilskih i misaonih tananosti. Najveći dio arapskoga pjesništva napisao je još u ranoj mladosti. Ali,

za razliku od značajnih arapskih pjesnika i mistika prošlosti - koji su smatrali zadatkom dubokoga pjesničkog života da se služe kompleksnim pjesničkim jezikom, s izrazima kojih se značenje može utvrditi tek kad se prouče debeli rječnici i rijetke enciklopedije - Džubran je u pjesništvo unio, premda stiliziran, svakidašnji govor naroda. Djelomično se i time može rastumačiti njegova neobična popularnost diljem arapskoga svijeta, i među najpriprostijim ljudima.

Napisao je mnogo djela, među kojima su najvrednija *Luđak*, *Pijesak i pjena*, *Isus, sin čovječji*, *Zemaljski bogovi*, *Prorokov vrt*, *Nimfe iz doline*, *Pobunjeni duhovi*, *Suza i smiješak*, *Slomljena krila*, *Gospodarev glas*, *Autoportret*, *Duhovne izreke* itd.

No, spis *Prorok* donio mu je međunaradnu slavu. Prvi je put objavljen 1923. Od tada do danas izišao je, samo na engleskom, u više od 33 izdanja. U SAD prodano je oko pet milijuna primjeraka, a u najnovije doba ritam prodaje kreće se i do 700 tisuća primjeraka tjedno. Do sada, djelo je prevedeno na više od dvadeset jezika, a izdanja se množe, tako reći, iz dana u dan.

Mary Haskell, u svojem dnevniku, 7. rujna. 1920, bilježi: »Danas je Halil donio početak *Proroka*. Kako je Almustafa čekao dvanaest godina brod grimiznih jedara... 'Mislio sam' -- rekao je Halil 'da ime Almustafa upotrijebim tek na samom početku knjige. A dalje, recimo, 'on'. Almustafa na arapskom znači nešto posebno, *izabrani* ili *ljubljeni*, kao i nešto između to dvoje. Raspravljao je o tome da li da upotrijebi frazu 'odabrani i ljubljeni' iza imena. Kad sam ga zamolila da izostavi 'zemlju uspomena', Halil je rekao: 'Sve što sam napisao ovdje napisao sam imajući mnoge stvari na umu. Svaka je stvar simbol čovjekova života kao cjeline, te je 'zemlja uspomena' naša povijesna prošlost. Život nas nosi od naše velike prošlosti prema našoj većoj budućnosti ...«

To je poema o čovjeku koji se, nakon povratka iz preporodne samoće -- kakvu su iskusili Buddha, Krist i Muhamed - i prije negoli nestane iza obzora ovoga svijeta, obraća onima među kojima je živio i koji ga prepoznaju tek u trenutku kad ga gube, kao nedostatak sebe samih, pa dakle i kao mogućnost i nadu sebe samih.

Halil Džubran često je bio nazivan mističkim pjesnikom. U tome ima istine. No, kako se u izrazima mistik, mističan, danas čuje pogrdan prizvuk, smatram da bi, u ovom slučaju, valjalo presresti tu vrstu odbojnosti. Počnimo od tvrdnje da je on težio integraciji svih svojih aspekata. Njegova je teza da je čovjeku moguće ostvariti jedinstvo sa sobom i svijetom. Njegova je vizija, u tom smislu, mistička.

G. C. Happold, u djelu *Mysticism, a Study and an Anthology*, ovako definira bit mističkog iskustva: »Misticizam je poput velikoga obrasca nalik na fugu, u kojem je svaki dio isprepleten s drugim, pri čemu katkad jedna a katkad druga tema prevladava, ali koje sve skupa tvore jedinstvenu cjelinu. Vidjeli smo da on ima tri međusobno povezana aspekta, koje smo nazvali misticizmom znanja i razumijevanja, misticizmom ljubavi i jedinstva i misticizmom djelovanja. U njemu su sadržane i četiri vizije koje su u međusobnom odnosu: vizija jedinstva, vizija bezvremenosti, vizija jastva (različitog od onoga šta je sadržano u iskustvu) i vizija ljubavi, koja obuhvaća sve što postoji.

Ako se prihvati svjedočenje ne samo velikih pionira duha, nego i onih manjih koji su stekli nešto od istoga tog iskustva i uhvatili nešto od iste te vizije, najvjerojatnije je da će se upravo tu, više nego igdje drugdje, naći pouzdana otkrivačka sinteza.

Mistička stanja, dakle - jer su, u svojoj čistoći, stanja neizdiferencirane svijesti na razini Prvotne Imaginacije - nemaju intelektualnog sadržaja. Budući da se zbivaju u vremensko-prostornim uvjetima, dakle, ona imaju svojstvo da beslično (*imageless*) stanje čiste svijesti prevedu u intelektualnu viziju i da mu pomognu da se izrazi. Raspravljali smo o tim prijevodima intelektualize vizije s obzirom na izraze što su ih zadobivali u raznim religioznim sustavima i na raznim dijelovima zemaljske kugle.

Kad razmatramo te uvide - koji su međusobno povezani i koji se razvijaju jedan iz drugog - kakva se slika stvarnosti iz njih pomalja? To je slika univerzuma kao dinamičkog objavljenja Duha. U njemu nema ničega što ne bi bilo Duh, 'sjeme nad sjemenima'. Mi to dinamičko objavljenje Duha iskusujemo i vidimo u prostorno-vremenskom okviru. Mi se uključujemo u evolutivni proces koji sadrži elemente slijeda (*sućcession*) i širenja (*expansion*). Evolutivni je proces, dakle, objavljenje Duha u bezvremenskoj sadašnjosti. Viša svijest to više napreduje u procesu evolucije što god više odstupa od slijeda (*succession*). Biti potpuno svjestan, to znači pobjeći iz vremena, iz širenja (*expansion*), iz odvojenosti, iz protuslovlja. Rast, gibanje i mijena promeću se u stalnost, mir i potpunost . . . «

Ali, to monističko viđenje više je putokaz nego cilj koji je moguće postići. Džubran zna da je čovjekovo patuljasto jastvo stvarnost koja najčešće sanja o svojem orijaškom jastvu. Čovjek je čovjeku, dakle, najviši zadatak. Kako mogu željeti da budem jedno s drugim - pita se on - ako u sebi nisam jedno? Kad u sebi nisam jedno, moja želja da s drugim budem jedno samo je želja da drugoga pokorim. Ali, pokoravajući drugoga, bivam pokoravan onim sobom s kojim nisam jedno. A zar i moja želja da u sebi budem jedno nije želja mene-jednoga da pokorim sebe-drugoga? Tako ja, obično, sebe razaznajem kao ono što porobljava i kao ono što je porobljavano. Tako sam ja koji ovo razaznajem onaj

koji porobljava i koji je porobljavan. Kako da budem slobodan od ovoga? Je li moja želja da budem slobodan od ovoga samo želja mene koji porobljava da konačnim porobljavanjem ukine onoga koga porobljava? Je li moja želja da bude slobodan od ovoga samo želja mene porobljavanoga da ono što porobljava ukine samo sebe tako da će me potpuno porobiti?

Džubranu se, dakle, i čovječja sloboda i porobljavanje često ukazuje kao jedno. On pravu slobodu vidi uvijek kao težnju, a nikad kao ispunjenje. Dakle, ja nisam drugo, veli on, do to dvoje, od kojih je svako ubilačko ili samoubilačko. Ali, odakle onda u meni, i u drugima oko mene, i u drugima prije mene, snaga da **ukinem vrijeme** a da ipak ne budem mrtav? Kad se ne usuđujemo da je prizovemo, ili kad nismo sposobni da je prizovemo, mi je oponašamo. Magijsko je jedinstveno jer je jedno. Ali kako do jednoga kad smo u sebi dvoje? Ako se ne može, ili ne smije, prevladavati dvojstvo, onda se još više umnožava. Tako počinje znanost, mnogoznalost, erudicija. Erudicija je, obično, zamjena za gubitak životvornoga središta, posvećenog mjesta monističkog samozacjeljenja dvojstva.

Dvije osnovne činjenice - uči nas dalje Džubran - koje poput tajanstvenih međa označuju početak i kraj našega života, rođenje i smrt, nisu obuhvaćene našim iskustvom, i o njima **ja**, ako ih ispituje prema **sebi**, ne može ništa kazati. Ono o tome može govoriti samo ako uzme u obzir drugoga, ili ako sebe razmatra kao drugo, što je u očitoj proturječnosti s njegovom pravom potrebom, tj. s potrebom, u biti demijurškom, da se živi kao cjelina. Ali, kad razmatra samo sebe, **ja** ne može iskusiti ništa drugo nego to da nikad nije postalo niti da će ikad prestati postojati, i svoju predodžbu o vlastitoj vječnosti izvodi iz te činjenice. Nijedan dokaz o svojoj konačnosti izveden iz drugoga ne može oboriti taj **neposredni** doživljaj o nenastalnosti i o nepropadljivosti u čovjeku, a sve oko njega pokazuje mu da je njegova predodžba iluzorna i lažna. Tako je

sve što možemo izvesti iz ispitivanja osnova vlastitoga iskustva u proturječnosti s onim što stječemo ispitivanjem činjenica vanjskoga svijeta. Tvrđimo li rođenje i smrt, ili nerođenosti i neumrlost, ne možemo ocijeniti valjanost ili nevaljanost tih tvrdnja, nego samo pokazati ili *smjer* ili *podrijetlo* svoje misli, dakle svoje želje. Podrijetlo Džubranove misli jest mistički monizam.

U svojem, već klasičnom, djelu *Varijacije religioznog iskustva* (*The Varieties of Religious Experience*, str. 299-301) William James piše, želeći, radi jasnoće izlaganja definirati pojmove, te iznosi četiri temeljne značajke mističkoga:

»1. *Neizrecivost*. Najzgodniji među znacima kojima određujem stanje duha kao mistično jest negativan. Njegov sadržaj izravno veli da se odupire izrazu, da nikakav odgovarajući izvještaj o njegovu sadržaju ne može biti iskazan riječima. Iz toga slijedi da se njegova vrijednost mora neposredno iskusiti; ona se ne može ni priopćiti ni prenijeti drugima. U svojoj su osobitosti mistička stanja sličnija stanjima osjećaja nego stanjima intelekta. Onome tko nije imao stanovit osjećaj ne može se objasniti u čemu je njegova kvaliteta ili vrijednost. Čovjek mora imati muzikalan sluh da bi saznao vrijednost neke simfonije; čovjek mora sam biti zaljubljen da bi razumio stanje ljubavnikova duha . . . Mistik tvrdi da se većina nas odnosi prema njegovim iskustvima na potpuno neadekvatan način.

2. *Spoznajna vrijednost*. Premda toliko slična stanjima osjećaja, mistička se stanja doimaju onih koji ih iskuse kao stanja znanja. To su stanja uvida u dubine istine, nedosežljiva diskurzivnom intelektu. To su prosvjetljenja, otkrivenja, puna značenja i važnosti . . . i, kao po pravilu, ona stvaraju neobičan osjećaj da moraju biti autoritet za budućnost . . .

3. *Prolaznost*. Mistička stanja ne mogu dugo trajati. Osim u rijetkim slučajevima, traju pola sata, ili, najviše, sat-dva, te se čini da je to granica preko koje blijede u običnoj danjoj svjetlosti. Često, kad iščeznu, njihova se kvaliteta može samo nesavršeno obnoviti u sjećanju; ali, kad se iznova pojave, mogu se prepoznati; i od jedne do druge njihove pojave stječe se osjećaj neprekidnoga razvitka, u kojem se čuti unutrašnje bogatstvo i važnost.

4. *Pasivnosti* . . . , kad se uspostavi osobita vrsta svjesnosti, mistik osjeća kao da ga je vlastita volja očekivala, a katkad, doista, kao da ga je ščepala i zgrabila neka viša sila . . .

Uvijek ostaje neko sjećanje na ta četiri stanja, kao i dubok osjećaj njihove važnosti. Ona počinju mijenjati unutrašnji čovjekov život čim se pojave . . .«

Sva ta mistička iskustva, očita u Džubranovu djelu, teško bi se mogla nazvati kršćanskima, ili islamskima, u ortodoksnam smislu. U najmanju ruku, barem što se tiče ispovijedanja tih stanja, on nije nimalo držao do formalne religioznosti predaka, što mu je, u stanovitim krugovima, pribavilo glas heretika.

Unatoč tome, bio je »bogotražitelj«, vrlo sličan velikome grčkom piscu Nikosu Kazantzakisu, koji je tvrdio da je najviša čovjekova dužnost da *spasava boga* (a ne obratno), da bude *salvator dei*, misao koju je razvio u golemom spjevu od 33.333 stiha, *Odiseji* (1938. godine).

Je li Džubranov san o bogu izraz osobne sudbine? Znamo, njegovi su odnosi s ocem bili, u najmanju ruku, teški. Bio je to slabo školovan seljak, prznica, često mrtav pijan, u grdnim svađama s majkom, ženom obrazovanom i povučenom. Znao bi ga i fizički napasti kad bi - umjesto da se bavi »pametnijim« poslom -- uzeo papir, olovku i stao crtati. Sklanjajući se od

agresivnog oca u majčino krilo, kojem je bio, na stanovit način, privržen i kao odrastao čovjek, Džubran se počeo zanositi mitom o vječnom ocu, »milostivom bogu«, kojega je tražio u vlastitim grudima. Karakteristično je da to nije bio autokratski patrijarhalni otac oličen u židovskome i kršćanskom Jahvi i islamskom Alahu, nego bog ,uopće, posvemašnja tvorevina ukorijenjenoga Džubranova, pomalo ženskoga, panteizma.

Džubran često, u raznim oblicima, iznosi jednu od temeljnih svojih ideja, tj. da je čovjekovo jastvo, u najboljem slučaju, samo predstupanj većega jastva koje, katkad u povijesti, doseže poneki pojedinac, te se može smatrati konačnom svrhom evolutivnoga procesa ljudskoga roda. Misao je, očito, srodna s Nietzscheovim stavom da je čovjek samo predstupanj nadčovjeka, kao i s učenjem Teilharda de Chardina: »Biće će, kao beskrajna puma, ovladati brujanjima bića. Unutar smirenoga oceana, ali kojega će svaka kaplja biti svjesna da ostaje osobno-sama, završit će izdanredna avantura svijeta. Sanja svake mistike naći će puno i pravedno zadovoljenje. *Erit in omnibus omnia Deus (Bog će biti sve u svemu).*« No, da bi se stupilo na put toga zbivanja, istodobno nadosobnog i osobnog, potrebno je, po Džubranovu mišljenju, da čovjek razobliči sva svoja utočišta u kojima se nagoni skriva da bi izbjegao svoj krajnji, eshatološki,² zadatak. To je tema i jedne od klasičnih njegovih pjesama, *Većega mora*.

Veće more

Jučer, jučer koje je tako daleko i tako blizu,
moja duša i ja pođosmo k velikom moru da speremo
sa sebe, u njegovim vodama, prah i glib zemaljski.
Stigavši na žalo, potražismo kakvo skrovište,

² eshatološki – posmrtni, zagrobni

daleko od tuđih očiju.

Idući, ugledasmo čovjeka gdje sjedi
na prašnoj suroj litici. U ruci mu torba
iz koje, ovda-onda, uzimaše po pregršt soli
i rasipaše je po moru. Duša moja reče:
»Ovaj je čovjek pesimist. Od svega života on vidi
samo sjene. Nije on zavrijedio vidjeti
naša gola tijela. Hajdemo, potražimo kakvo drugo mjesto.«

Odosmo odande i pođosmo prema zaljevu.
Ondje ugledasmo čovjeka gdje sjedi na bijeloj litici,
a u ruci mu zdjela urešena draguljima.
Iz te zdjele on uzimaše kockice sladora
i bacaše ih u more. Duša moja reče:
»Ovaj je čovjek optimist i traži nemoguće.
Ni on ne treba da vidi naša gola tijela.«

Pođosmo dalje dok ne dođosmo do čovjeka
što stajaše na obali hvatajući mrtve ribice
i bacajući ih opet u more. Duša moja reče:
»Ovo je samilosni glupan koji pokušava
život vratiti mrtvome. Klonimo ga se.«

Pođosmo dalje dok ne ugledasmo čovjeka
gdje opertava sjenu svoju na pijesku.
Valovi se valjahu preko njegovih crteža
brišući ih, ali on iznova crtaše svoje djelo.
Duša moja reče: »On je mistik koji iz mašte stvara slike

da bi ih obožavao. Pustimo i njega s mirom.«

Pođosmo dalje dok ne ugledasmo čovjeka
u mirnoj drazi gdje kupi pjenu s vala
i meće je u lonac od ahata. Duša moja reče:
»On je idealist, poput onoga koji kuša otkati odjeću od paučine.
Nije zavrijedio da gleda naša gola tijela.«

Pođosmo dalje dok, iznenada, ne začusmo
neki glas gdje klikće: »Evo dubokoga mora! Evo strašnoga mora!«
Potražismo izvor toga glasa i nađosmo čovjeka
leđima okrenuta moru. Na uhu držaše školjku
i slušaše joj šum. Duša moja reče: »Hajdemo.
Ovo je skeptik koji okreće leđa sveukupnosti
koju ne može obuhvatiti i pustimo ga
da se bavi tricama.«

Pođosmo dalje i ugledasmo čovjeka
između dvije litice, s glavom u pijesku.
I rekoh sebi: »O dušo, okupajmo se ovdje
jer nas ovaj čovjek ne može vidjeti.«
A duša moja, odmahnuvši glavom, reče:
»Ne, i tisuću puta ne! Čovjek kojeg sad vidiš
najgori je od sviju. On je bogobojaznik
koji se skriva od tragedije života,
dok život skriva svoje radosti od njega.«

Duša se moja rastuži i gorkim glasom reče:
»Napustimo ovo žalo! Nema ovdje skrovita mjesta

da se okupamo. Neću da mi ovaj vjetar raspleće kosu,
neću da razotkrivam bijele grudi na ovom otvorenom prostoru,
neću da se svučem i da budem gola
na ovoj jarkoj svjetlosti.«

Duša moja i ja ostavimo to veliko more
tražeći još veće.

U *Proroku* je vizija oca svepomiritelja najvidljivija. Ali, *Prorok* nije samo religiozno-mistički spis. Za moderna čitaoca - čak i bez ikakvih religioznih sklonosti - djelo ima izrazito sekularnu važnost. U prvom redu, ono je iscrpan inventar ključnih stanja koja leže, otkrivena ili zapretena, u unutrašnjosti gotovo svakoga čovjeka. Džubran zna da je čovjek drama i njezina pozornica. Ali, kad se duša skriva iza maske jednoga njezina glumca, on joj pokazuje da je ona i antagonist. I, tako, dok lice razabire naličje, ni jedno ne ostaje neizmijenjeno. Čovjek biva vlastiti iskupitelj.

Iako svojevrsan brevijar, spis ne propisuje moralna pravila. Dapače, pravila su nepoželjna. Džubran traga za mogućnošću da se dosegne istinska sadašnjost, koju ne bi zarobili zidovi nemogućega raja vječnosti ni zlatno doba prošlosti. Premda rođen i odgojen u ozračju kršćanstva i islama, dviju religija koje svoje soteriološko³ ispunjenje vide onkraj groba, u kojem se završava rijeka vremena pojedinca i onkraj kojega počinje vječnost, zla ili dobra, po zaslugama, on se malo zanima za tu vrstu eshatologije. Novo je – a ujedno karakteristično za sve velike mističke uvide prošlosti - u njegovoj vrsti religioznoga doživljaja što on gleda u bogu funkciju čovjeka, a u čovjeku funkciju boga, slično kao Meister

³ soteriologija – religiozno naučavanje o spasenju ljudi od vječne propasti, od “pakla” (kod Židova i kršćana takvo spasenje ima donijeti Mesija)

Eckhardt, Jakob Böhme ili Angelus Silesius, pa čak i Ivan od Križa. Bez obzira na psihološko tumačenje korijena tog fenomena, on ima značajnu antropološku važnost. Što se tiče samoga Džubrana, taj mu doživljaj omogućuje da izbjegne polje prividno tragičnoga, faustovskoga, naprosto tako što se trudi da svako »ono tamo« doživi kao »ovo ovdje«, da svako jučer ili sutra prizove u svoje danas. I tako, ono što mnogi drugi uviđaju sukcesivno, on gleda simultano, što njegovoj misli daje neobičnu probojnost. On je sve što govori, i ništa od onoga što govori ne stoji mu nasuprot. Džubranova religioznost, dakle, nije institucionalna; ona je strogo osobna, nije iz druge ruke i utemeljena je na doživljaju koji je on, u svim nijansama, neposredno iskusio.

Bez sumnje, to mu je dalo legitimaciju da modernom svijetu - razjedinjenom religioznim uvjerenjima, socijalno i politički, svijetu u kojem se znanstveni i tehnološki napredak ostvaruje na štetu mnogobrojnih ljudskih moći - ponudi viziju prividne jednostavnosti, čije prihvaćanje zahtijeva odricanje od mnogih ideala civilizacije. Već i sama ideja da se, u ovom diskurzivnom stoljeću, obrati ljudima stilom starih religioznih reformatora naoko je anakronizam.

Ali, činjenica je da suvremeni čovjek ne može beskonačno podnositi sve veće napetosti kojima je izložen. Struna prijeti da pukne. Ne mogu se beskonačno specijalizirati ni »ticala« našega uma (ako je to dopušteno reći). Čak se ne mogu beskrajno specijalizirati ni sredstva kojima se književnost našega doba služi da bi ga izrazila.

Nakon beskrajnih tananosti, kulturan se čovjek, tup od prezasićenosti, zaželi »primitivnijih« stanja. Upravo zato što i on sam, specijalizirajući neke svoje moći, ostavlja u infantilnom, krajnje nerazvijenu, stanju druge, a onda, kao lijek od nepoželjna lica, počinje tražiti izgubljeno naličje.

Zacijelo, Džubran je dirnuo upravo najskrovitije, zapuštene žice u modernom čovjeku, imajući, istodobno, povlasticu rijetkih pisaca da prepozna i zadovolji upravo onu želju koju su svi latentno nosili u sebi, ne znajući da ona i postoji. Koja je to želja? To je želja najtajnijega u čovjeku da zauzme mjesto u cjelini ličnosti i društva, u cjelini koja se, međutim, nikad ne ostvaruje, razapeta između prošlosti i budućnosti.

Ali, tada bi Džubran bio samo pjesnik koji je vremenu uspio skrojiti kaput za jednu sezonu, ili modni mrtvački pokrov. A *Prorok* upravo pokazuje da su posrijedi kudikamo važniji dosezi. Da se iznova, u svoj drevnosti, prizovu, upravo na moderan način, one tvoračke snage koje su pokretale tektoniku ljudske duševnosti oduvijek. Da se, s jabukom spoznaje među zubima, siđe u tamno blato korijenja koje ju je rodilo. Džubran nije čovjek koji bi se zadovoljio time da ostane samo pjesnik. On je želio da bude i učitelj, propovjednik, pa čak i prorok. Zacijelo, jedan je od rijetkih modernih koji se odvažio da bude velik, čak i pod cijenu da bude, naoko, anakronističan.

U djelu *Prorok* možemo susresti različite aspekte vlastite ličnosti i prepoznati svoju potrebu da ih pomirimo u sebi, a da pri tom ostanemo posve ravnodušni na Džubranov religiozni zanos, na isti način kao što se trijeznimo ponirući u ledene izvore *Upanišada* ili *Božanstvene komedije*, a da, za to, ne moramo biti ni hinduisti ni kršćani. Jer, to je još jedan dokaz da su mistička iskustva međusobno mnogo sličnija od religioznih sistema od kojih su morala posuditi raznovrsne jezike da bi se izrazila.

Halil Džubran umro je, kao 48-godišnjak, u petak 10. travnja 1931, u 23 sata, u bolnici St. Vincent's Hospital na uglu Sedme avenije i Jedanaeste ulice u New Yorku. Autopsija je pokazala da je umro od »ciroze jetre i početne tuberkuloze jednoga plućnog krila«. 21. kolovoza 1931. njegovi su posmrtni ostaci

preneseni brodom u Bejrut, gdje su dočekani uz vojne počasti. Sprovod koji se kretao prema njegovoj rodnoj Bšareji ovako je opisao A. C. Harte u listu *The Christian Century*: »... više je to nalikovalo na trijumfalni ulazak nego na pogreb. Zvon crkvenih zvona i opća atmosfera ponosa isticali su se. Naišao sam bio na jednoga rođaka koji me poveo do mjesta gdje je nekoć bila kućica u kojoj se Džubran rodio. Dijelovi zidova još postoje. Starješine tog mjesta odlučile su da to mjesto pretvore u muzej i spomenik.«

Marko Grčić